

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK együttl.: egész évre ... 12 frt fél évre ... 6 frt Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre ... 8 frt fél évre ... 4 frt Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: egész évre ... 6 frt fél évre ... 3 frt

32. szám. — 1876.

Budapest, augusztus 6.

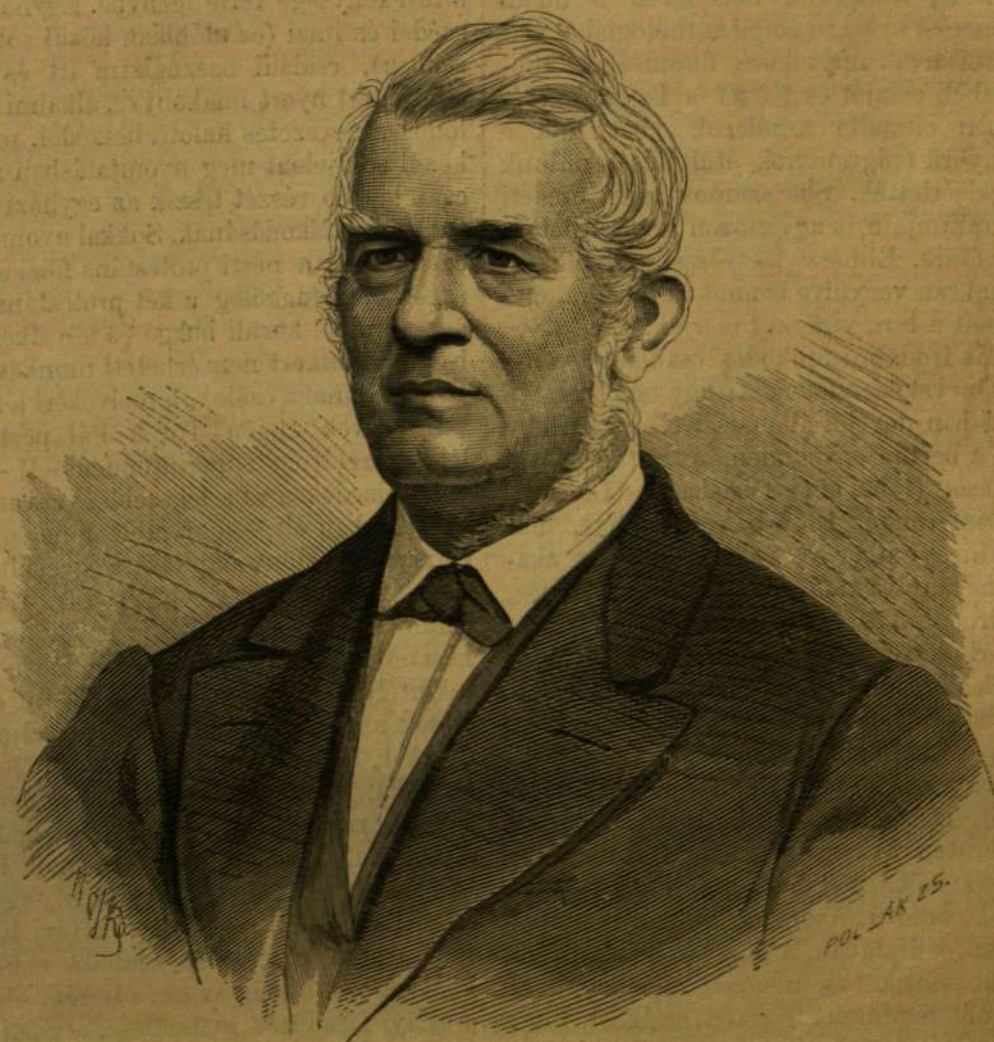
XXIII. évfolyam.

SZÉKÁCS JÓZSEF.

(1809—1876.)

Itt is egy név, ott is egy név: hányat elvisz minden egy év! így sohajtunk fel önkénytelenül, midőn a szomorú hirt vesszük, hogy irodalmunk régi érdemes veteránjainak száma ismét kevesebb eggyel. — Székács Józseffel. Jóval több, mint negyven éves írói pályára s társadalmi érdemei emlékei vannak a névhez kötve, melyet hír, köztisztület és szeretet sugárzott körül, s ősz fűrtelével és mosolygó arcával a hol megjelent: senkinek sem jutott eszébe, halálát várni annak, a kitől újabb munkákat vártunk még és pedig egészen a régi erőben s tapasztalásban és izlés által finomult formákban, évről évre értebb gyümölcseit a gondolkodásnak és nemes érzéseknek. Csak nemrég is, ismételve ott láttuk őt a Kisfaludy-társaság felolvasó asztalánál, derült homlokkal, mint a napsütötte havas bérce, ékesen szóló ajakkal, mely gyakran elragadtott s nem egyszer elbájt, vidám kedvvel, mely mint a nyájas szeptemberi nap hosszu és meleg őszt ígért. Hetek óta halljuk már súlyos betegsége aggasztó hírét, de nem szüntünk remélni felgyógyulását, s vártuk, hogy kezéből vesszük még a teljes Horáciust, e mosolygó bölcset, kinek erkölcsi és hangja oly jól illettek hozzá. De reményeink ezuttal megcsaltak; s ma a szomorú kötelesség jutott részünkbe, összeszedni pályája elszórt emlékeit, hogy azokból az ember képét, a maga egész épségében s teljes kerekességében összeállítani megkísértsük. Mert ritka élet dicséretik oly összhanggal, mint az övé.

Székács József 1809-ben, február 2-án született Orosházán, hol atyja jó módú és tisztos iparos volt, de a kit számos gyermekkel áldott meg a gondviselés. A becsületes tímármesternek nem igen volt kilátása arra, hogy fiait taníttathassa még felsőbb iskolákban is, s a kis Jósát, hogy a helybeli elemi iskolát végezte, a maga becsületes mesterségére akarta fogni. De Szigeti János, a ki az orosházi vegyes ajku evang. gyülekezetnek magyar ajku papja volt, a fiuban oly szellemi elevenséget és szorgalmat fedezett föl, hogy rábeszélte atyját: taníttassa tovább a gyerme-

SZÉKÁCS JÓZSEF.

Növeldei értesítés.

A szünidőt külföldön szándékozván tölteni, szerencsém van tudósítani a tisztelt szülőket, miszerint távollétemben, helyettesem Barzó József tanár úr — ki nálam 23 év óta működik — teljes tárgyismerettel adandó felvilágosítást intézetem irányában tudakozó kérdésekre; késő szívvél küldöm meg, kívánatra, intézetem programját; pontosan kezemből juttatja a hozzám Pestre címzett leveleket; s érvényesen teljesíti a belépő növeldek előjegyzését és beírását.

Felvezetek pedig elemi és gimnásiumi oktatásra, nem különben a real és gimnásiumi pályához előkészítés végett, 6—15 éves növeldeket rendszeren, időseket a körülmények szerint:

akár belakók, akár bejárók, — akár úgymondott fél-kosztosok kívánnak lenni.

A tanítást szeptember 5-ik napján czélem kezdeni. Budapest, IV. ker. csukor-utca 6. számú saját házámban.

Szönyi Pál,

királyi tanácsos, magánújnévelde-tulajdonos.

Valódi eredeti Serail-Pasta, tapasztaltaszerűleg leghe-
tősebb szer szeplo, per-
sének, pattások, arcvörösség, bőrká, ráncok, májolt stb.
ellen, minden évzakban biztos segélyt nyújt, és pedig káros következmény nélkül, különösen a bőr tisztáltságságát eltávolítja. Ára 1 frt 50 kr.

Valódi eredeti Serail-bőr-íjűítő-tej, keleti mosdó-
Élixir, állan-
dóan használva, szépíti a bőrt, a örök ifjúság frissességét kölcsönöz
annak, ezen fölülmulhatlan szer különösen használatik fűrdő és
minden mosakodás után és ha az arca nap hőségnek vagy hideg-
nek kitéve van. Egy üvege árá 90 kr.

Valódi Serail-hajnövesztőszerszer. Ezen világhírű bal szam
anyagának közöni, melyből készítik; ezen bal szam mint semmi
más — medvesziből készült, ennélfogva azon rendkívüli erővel bír,
hogy egész kopasz helyeken is a legduasabb haját növeszt. Egy ele-
gans nagy porcellán-tégely árá 2 frt o. e.

Valódi Serail-fejkorpa-szesz. az egyetlen szer, mely
után az annyira alkalmasan fejkorpa magammal, valamint a
szemőrképedést a fejben egyszerűen mindenkor elhárítja. Egy
üvege árá 90 kr. o. e.

Valódi keleti szakállnövesztő-kenőcs, még fiatal
embereknek is a legrövidebb idő alatt a legduasabb szakállt növeszt. Több ezer
férfi ezen csodálatlan szeren keresztül legzsebb díszet. Ára 1 frt 60.

Valódi keleti haj- és szakáll-festőszerszer, barna és
fe-ete hajnak előbbi természetes színt visszaadja, vörö, vagy száke
haját tetészet szerint barnára vagy sötét-feketére fest. Ára 3 frt 20
kr minden hozzá szükséges készlettel. (Össze nem tévesztendő
az európai hajfestőszerszerrel!)

Pasta Miracula, maian balsam. Ha ezen balsamból a bőr
bármely részére, például az arcra, ajkakra stb. csekély mennyisé-
get dörzsölünk, az eszben még természetes vagy beteges sápadtsá-
gnál, sőt élemedett koraknál is 20 perc alatt ama utánozhatlan,
minőgy odahellit, virágzó s kitáraztatott (Incarnat) idész elő,
milyent gyakorta csak felülnek szép és fiatal embereknek csodálunk,
s mely sem izsádság, sem többszörös törőgetés által el nem távolí-
ható. Ezen ki tő szér minden festőszerszerre többször becsülendő. Ára
1 frt 80 kr.

A fentebb elősorolt készítmények, a legelőkelőbbek pipere-asz-
talainál nélkülözhetetlenek s az összes európai szepítőszereket fel-
ülmezt, mert nem önkénytelenül választott anyagokból készíttetnek, hanem
közvetlenül a Kelet növényeiből vették és ezredveken át a Serail
kizárólagos titkát képezték; egy világszerte ismert illatszer-vegyési
műhelyből erednek. Mustapha Effendi, csász. török udvari illatsze-
részt Konstantinápolyban. — Valódi és eredeti minőségben Európában
csak az alábbnevezett forrártárban kaphatók:

REISS B. úrnál Budapesten,

király-utca 46. szám, I. emelet,

hová minden megrendelésnek intézendők, melyek pontosan és lelkiismer-
tessen az öszeg előleges beküldése vagy utólagos megfizetését követik.
Minden cikk mellé a szükséges használati utasítás hozzácsatolva van
és pedig német és magyar nyelven. A postán küldésnél csomagolás- és
biz-egért 20 krral több számítottatik. 1876

Dr. LENGIL FR.
NYIR-BALZSAMA.

Már magában a növényi nedv, mely a
nyírből, ha annak törzse fűrészt, kő-
lyik, ember-éleketet óta mint a legköl-
nőbb szepítő-szer ismeretes; ha még a
nedv a föltaláló utasítása szerint vegyi
uton balsammá készítettik, majdnem csodá-
das hatással működik.
Ha például az arcra vagy egyéb
bőr-részek este bekenetnek, már a követ-
kező reggelén alig észre vehető pik-
kelyek valának el a bőrtől, s az ezáltal
vakítóan fehérré és gyöngéddé tétetik.
Ezen balsam elsimítja az arcon tá-
madt ráncokat és himlő-bubjakat, és an-
nak ifjú arc-érint ad; a bőrnek fehérséget, gyöngédséget, fris-
ságot kölcsönöz; szepít, májfoltokat, anyajegyet, az orr vörö-
ségét, bőr-akákat és a bőr egyéb tisztáltságságait a legrövidebb
idő alatt eltávolítja. Egy korsó ára, használati utasítással együtt
1 frt 50 kr., postán küldve 10 krral több. 1788-90
BARTÁR: Pesten Török József gyógyszerésznél, ki-
rály-utca 7. — Pozsonyban: Píastory gyögy-
szerésznél, Mihálykapu.

12

évi siker minden
kétség fölfe helye-
zésé, miszerint
Thedo tanár

SZAKÁLL-HAGYMÁJA

A legfőbb és legbiztosabb szer, a szep szakállnövelde előírta.

Számtalanok, a legmagasabb állású férfiak közül is, szép szakállukat csupán ezen szernek köszönhetik.

Ezen szer a szakáll növelését hihetlen gyorsasággal elősegíti
ugy hogy 16 éves fiatal emberek is, a legrövidebb idő alatt teljes
és erős szakállt nyertek általa, a melyet a bizonyítványok ezrei
bizonyítanak.

Műtán számos semmirevaló hamisítás ugyan-
azon név alatt áruba bocsátatik, jó lesz arra figyelni,
hogy minden csomag a felalódnak itten lenyomott
pecsétjével legyen ellátva. Ára egy csomagnak 2 ft.
10 kr., postai küldésnél 10 krral több.

Schwarzbach, 1875. febr. 25.

Fürst József, gyógyszerés urnak, Prágában.
Száraz köszönetem a szakáll-hagymáért; az igen ha-
tásosnak bizonyult be, és én mindenkinek a legjobban ajánlhatom.

Hirt Károly J., s. k. építési vállalkos.
Valódi minőségben kapható: Budapesten Török József
gyógyszerésznél, király-utca 4. sz. Pozsonyban: Píastory Bó-
dog gyógyszerésznél, Mihálykapu.

A FRANKLIN-TÁRSULAT
magyar Irodalmi Intézet kiadásában (Budapest, egyetem-utca 4-ik szám)

megjelent és minden könyvtárban kapható:

Jókai Mór munkái 95—97.

Népszerű kiadás.

Az elátkozott család.

Regény.

Második kiadás.

Három füzet. — Ára füzve 1 frt 50 kr.

Boross Mihály

válogatott

KISEBB MUNKÁI.

Második kiadás. — Három kötet.

Ára egy-egy kötetnek 50 kr.

TARTALOM:

- I. Egy nyomorék története. — A kis kertészek. — Az újabb-
kori Jób.
- II. A falu bírja. — A földfedezett ékszer. — Mártha.
- III. Magyar Ferencz. Tanácsadó falusi gazda, milyennek kell
lenni a földművesnek. Népies irányregény, értelmes föld-
művesek számára.

ÚTON-ÚTFÉLEN.

Bajzok uti naplómából.

Irta

B. Pongráts Emil.

Két kötet. Ára füzve 3 frt.

Tartalom: I. Ausztria és Németország.
Az operenozsán túl (Linz). — Gmunden. — Tá-
czasvevítés Ischből. — A »Königs-See« partján.
— München és Hackländernél. — Látogatás Kaul-
bachnál. — »Rien ne vas plus« (Baden-Baden). —
»Pour la bonne bouche« (Baden-Baden). — Nür-
bergi tárcs. — Berlin. — II. Svajc. — Basel.
— Fel a Rigire. — Úton-útfélen (Berntől a Jung-
fraug). — Gildisdorfbán. — A szénagyűjtés és
a hegyi menők. — Franzsepp a kécskepásztor.
— Lausannétól Montreuxig. — Challon. — Fenetta.
— Apenzeller Ländli. — Az alpesi rózsák. — Genf.
A Pilátuson a Pilátusról. — Uri kantonban.
— Az öreg Flórian története. — Az ördög hídján.
— A kik sirva eszik a húst. — A Rhonegletscheren.
A Szt.-Gotthárdon. — Úton-útfélen (Unterwalden,
Schwytz). — Zürich. — »Es zogen drei Burschen
wohl über den Rhein«. — III. Olaszország.
— Velecezei képek (1—6). — L'anticamera della
morte (Pisa). — Nápolyi levelek (1—6).

1826-ban Sopronba menvén, itt a Kis János által alapított s az ő buzditásaitól élesztett „magyar társaság”-ban Székács is elkezdett verselni; de folyvást gyarapította ismereteit s művelte ízlését is. Behatólag megismerkedett a német irodalommal is s elméje világát a régi klasszikusok mellett a modern szellemek magába vételével tágitotta. Tehetsége s apró művei Kis superintendens figyelmét is magokra vonták, s ennek buzditására merete az „Aurorá”-ba (akkor s még azután soká a szépirodalom első rangu gyűlöhelyére) beküldeni egy költeményét, mely ott 1830-ban meg is jelent. Ettől számíthatjuk Székács írói pályáját.

Iskolai tanulmányait ez évben, a hit-tani tanfolyammal befejezván, mielőtt külföldi egyetemekre menne, házi nevelő-séget vállalt, Rudnai Nikolics János fiai mellett. Az ország déli vidékén ily módon huzamosabban tartózkodása alatt elsajátította a szerb nyelvet is, s megismerkedett a szerbek népköltészetével, mely kevés-sel előtérbe Götthe figyelmét is magára vonta, s akkoriban egész Európában feltű-nést okozott, részint eredeti gyűjtemények által, mint a Karadzsisce, részint német fordításokban, mint a Talvj-é. Székács eredetiben s közvetlen forrásokból ismerte meg e lágy hangú, epedő szerelmi dalokat, e búval s méltósággal teljes hősi énekeket és mondákat, s számosakat lefordítván közü-lök „Serbus dalok”- ezim alatt egy kötetben közre is bocsátotta (1836). A méltó feltű-nés és dícséret, melyben e fordítások része-sültek, oly kedves emléke maradt mind végig, hogy e sorok írójának, alig pár évvel ezelőtt, még egész lelkesedéssel beszélt rólok s ohajtásképp mondotta, hogy szeretne még egy párt a szerb történeti népköltészet nevezeteseb darabjaiból átültetni irodal-munkba.

Mint műfordító más téren is méltó elismerést nyert: a görög anthológiából vett fordításai, melyeknek finomságát, kife-jezésbeli csínját és fényét a legszerencsé-sebben eltalálta mindazok közt, kik e gyönyörű epigrammok átültetését nálunk megkísérelték. Sőt számos saját eredeti epigrammjain is ugyanazon szellem lehel-lete érzik. Elmésség érzéssel, erő finom-sággal van vegyülve bennök; az epigramma töviseit a lyra virágai takarják.

Ez irodalmi működés csakhamar elis-mert nevet szerzett neki; ugy hogy miután 1834-ben nevelői állomását elhagyva, egy évet a berlini egyetemen, s azután félét utazáson (többi közt Párisban és London-ban is) töltve, 1836-ban visszatért, már elég híres ember volt arra, hogy az aka-démia tagjává válaszsza. E megtiszteltetés, s az irodalmi összeköttetések, melyekben az akkori idő vezérszereplőivel, Toldyval, Baj-zával, Vörösmartyval stb. lépett, arra hatá-rozták őt, hogy a fővárosban maradjon. Egypár meghívást, vidéki lelkészi állo-másra, visszautasított, s inkább nevelő lett ismét. De nem kelle soká várnia.

Pesten akkor csak német lutheránus egyház volt, melybe a tótajknak is bele voltak olvadva. A magyar ajkuak is szapo-rodván, s általában a magyarosodás a fel-ébredt politikai és nemzeti mozgalommal nagyobb lendületet nyervén, az ágost. hitv. egyházak község kebelében is mozgalom indult meg: magyar nyelvű egyházközség meg-alakítására. S midőn az, nem áldozatok nélkül, de szerencsésen mégis megalakult,

első lelkészeül a szépnévű fiatal író, Szé-kácsot hívta meg. 1837. július havában. Életének új korszaka kezdődik ezzel, mely neki a toll mellett a szó hatalmával, a legtöbb dícsőséget, a legszebb koszorúkat szerzette. Gyönyörű, deli alakja; szép és kifejezésteljes arca, melyben a szemek lán-goló tüzeit az ajkak komoly és vidám ját-szísága mérsékelt; érzés hangja, melyet a szónoklás művészete tett hajlékonnyá; végre előadásának heve, élénksége, me-lyet némelyek színészesnek találtak, de mely az angol egyházi szónokok szabad természetességére emlékeztetett inkább: mindez szónoklatának oly külső keretet adott, mely annak életteliességével a legszebb összhangzásban állott. Prédiká-cziói évek hosszu során át valódi ünnepei voltak a fővárosi közönségnek, — s mint Albachot (a ferenczrendi atyát) protestán-sok, ugy Székácsot katolikusok is töme-gesen hallgatták, kivált ünnepélyesebb alkalmaknál, vagy temetéseken, mikor vagy könyvekre, vagy lelkesedésre ragadta hallgatóit.

De szónoki diadalai nem feleltették el vele az írói munkásságot sem, s a szó mel-lett a tollnak is művésze maradt. Az aka-démia körében Plutarch „Párhuzamos életrajzait” adta szépprózái fordításban. 1838-ban pedig a Kisfaludy-társaság is tagjául választván, ennek körében nem kevésbbé élénk munkásságot fejtett ki. Elméleti értekezései a görög és a magyar költészet körében mozogtak. Mint költő pedig a satirát, e nálunk nem igen művelt nemet választá, s részint tiszta satirák, részint satirai elbeszélések formájában művelte azt. Amazok közül elég az „Uj Bibliát”, ezek közül „Dombi János vagy a hazajáró lélek” eziműt említeni.

De bár nem lett hűtlenné a muzsához, ideje s ereje javát mégis egyházi hivatala s tevékenysége vette igénybe. Egyházi be-szédei és imái (ez utóbbiak közül sok ver-sekben), családi használatra írt és nagy elterjedést nyert imakönyve, alkalmi s kü-lönösen nevezetes halotti beszédei, melyek közül sok jelent meg nyomtatásban is, — csak kisebb részét teszik az egyházi téren való munkálkodásának. Sokkal nyomósabb ezeknél is, a pesti protestáns főiskola, és ezzel összefüggőleg a két protestáns fele-kezet uniója körüli buzgó és következetes, bár teljes sikert nem érhetett munkássága. Ezek valánaka czélok, a melyekért a negy-venes évek elején Török Pál pesti ref. lelkészszel (ma superintendenssel) — ki-vel évtizedeken át a legszebb és zavartalan barátságban élt, — egy protestáns egyházi és iskolai közlöny alapítására egyesült vala, s melyet „Prot. Egyh. és Isk. Lapok” ezime alatt egészen 1848-ig együtt is szer-kesztettek. Székács, e maga idejében nagy tekintélyű és hatása lapban részint emel-kedett szellemű vezérezikketek és elmélke-déseket, részint alapos kritikákat, éles po-lemiákat, tele humorral és guyyorral, végre a szent költészetnél remekelt adá. A forradalom megszüntetvén a lapot, 1854-ben ismét Törökkel egyesültek, egyfelől „Lelkeszi Tár”, másfelől a „Házi Kincs-tár” ezimű protestáns családi- s néplap kiadására, s midőn végre, oly régi ohajtás s annyi fáradozás gyümölcse, a pesti pro-tesztáns theologiai intézet 1855-ben meg-nyílt, Székács abban a nevelés tanítását vállalta el; mignem az unió megszakadván, az intézet kizárólag reformátusoké maradt.

Nem kis szerep jutott Székácsnak az egyházigazgatás terén is. 1838—48-ig a bányai egyházkerület főjegyzője volt. 1856. tól fogva vezérszerepet játszott a protes-tánsok által a pápens ellen vivott nagy harcban, s erre vonatkozik „Ígénytelen vélemények a két evang. egyház ügyeinek igazgatását tárgyzó miniszteri törvény-javaslat fölött” (1856) című műve is. Ezen ügyben Rechberg miniszternél s Benedek tábornaknál több ízben járt s részben neki köszönhető, hogy a pápens csakugyan visszavétett.

Az egyház e fontos szolgálatai jut-al-mául 1860 július 19-kén 175 szavazat közül 140-el a bányakerület élére super-intendensnek választotta, miről azonban betegeskedése folytán már 1872-ben lemon-dott. Superintendensi működéséből kiemel-jük a szükölködő egyházak segélyezésére tervezett gyámin-tézet alakítását, a zsinati munkálatok s a kerületi utasítások revizió-jának készítését is.

Ennyi tevékenység sem merítette ki Székács testi és lelki erejét. Csak futólag említve, hogy az 1865. országyűlésen az orosházi kerületet képviselte, de mint politikai szónok nem igyekezett feltűnni, — az irodalmi téren, utolsó éveiben ismét nagyobb munkásságot fejtett ki, minek folytán 1870-ben az akadémia tiszteleti tagjai sorába választott. Most is műfordítá-sokkal foglalkozott kiválóan, bár néhány eredeti verse is kedves s érett terméke öreg korának. De fordításai Götthe epigramm-jai- és epistoláiból, mindenek fölött pedig Horácius, az elismerés koszoruját teljes mértékben megérdemlik. Vajha hagyomá-nyai közt teljes Horáciusra találhatnánk.

Mondjunk-e róla többet. Az írónál, a szónoknál, a közélet férfijánál — még sze-retetre és tiszteletre méltóbb volt benne az ember. Asztali beszélgetéseiben egy máso-dik Luther, a ki tudomány, kedély, elmés-ség által a legnagyobb társaságot is lebi-lincselte, hogy a zaj elnémult s mindenki fül lön, míg egy élezes fordulatnál ki nem tört a nevetés, vagy egy szivbe kapó szónál a könyvek... Jelleme a protestáns pap eszményéhez volt hasonló: sziv, értelem, modor, minden egyesült benne. Családi élete nemes, példás; házában rend, munka-szeretet, vidámság együtt laktak. Élete utolsó éveiben mély gyász, felnőtt derék fiának halála sujtotta; de a bölcsészet, a vallás és a munka megenyhítették szíve se-bét. Végül egy kinos betegség áldozata lön, melyből csak a halál gyógyítá ki: eloltva a legszebb, legnemesebb életet. Kitűnő neje, három fia s két leánya (egyik Győry Vilmos derék írónk neje) könnyein kívül egyháza s számtalan barátja és tisz-telője, az irodalom és az egész haza — méltán gyászolják a veszteséget, melyet halálában szenvedtek.

— á — r.

Székács József epigrammaiból.

A rátóti kertben. *

I.

Itt öröm és élet laknak, mert élnek a lombok.
S a csevegő csermely s partján annyi virág.
Kisben ez a roppant mindenség, melyben az élet
És az öröm honosak, távol is és közel is.
S hol vagyon a kertész? Láthatlan ez itt is, amott is:
Mindenkét látnod csak műveikbe lehet.

* Balogh Johanna, a híres Balogh Péter leánya és Géczy István özvegyének lakhelye.

II.

Hogyha hegyen látok palotát, a góg jut eszembe,
Mely építé, mely büszke urába lakik.
Itt, mert völgybe vonult házat szemlélek, a melyet
Lombok rejtének el és csalt árnya fedez:
Szende szerénységet sejt lelkem s ritka közpészert,
S e sejtést egy hon jobbja ámenezik.

III.

Szép fűz a kapuban! mért hogy társatlanul állasz?
„Társatlan urnómnak képviselője vagyok.”
S mért állasz szomorún kapujában az édeni kertnek?
„A menny üdvéhez sir vezet és siralom.”

Emlékkönyvi vers.

A népet ne tekintsd: ha nagyobb vagy nála, szidalmaz;
Hogyha hason, kicsinyel; hogyha kisebb, megutál.
Hagyjad a félnéket, hogy függjön a balga tömegtől:
Néked az életirányt tűzke ki géniuszod.

Napoleon.

Vidd Northumberland, s láncozd le sziklaszigetre!
Folyjon ezer könyv bár, s nyögjön utána a sziv.
Őt elítélte a nép, az örök jog szelleme s a menny:
Mert a szabadságnak gyermeke s gyilkosa volt.

Segíts magadon.

Vizbe esett az orosz, s szent Miklós hívta segédül:
„Megmentlek — szól aszent — de mozdój magad is.”

A fák és emberek.

„A fák közt érzem magamat legjobban, az embert
S embereket kerülöm.” — Szólj, fiu, mért teszed ezt?
„Mert mig mindent vágy bekaparni magának csak ember:
Addig másoknak termi gyümölcsöt a fa.”

Pest.

A szükség mellett Pesten mért annyi pazarló
Torkig evő s etető és a fülég adós?
Mert sok a bárgyú, kinek könnyű port szórni szemébe
Ott, a hol épen nincs porla, homokba hiány.

A görög anthológiából.

Euripidesz a költő.

Nem tied, Euripidesz, ezen emlék: te az övé vagy:
A te dícsőség híre fuallja körül.

Demaineta, a spártai anya.

Nyolcz hős magzatját vesztette Demaineta harcban,
S mindnyáját egy sír halma alá temeté.
Fájt szíve bár, de könyvet nem sirt, eszókra fakaftesak,
„En szültem néked, Spárta, e magzatokat.”

Foemina, foemina; punctum!!!

Elbeszélés.

Az ellentétek és az összehasonlítás szerete, ugy hiszem, a legtöbb emberrel vele születik; hisz saját érdemei vagy fogyatkozásaiért semmit se bálmulhatnak vagy ócsárolhatnak, hanem bírálatuk tár-gyát mindig más valamivel kell összemér-niök, hogy megítélhessék nem azt, hogy mi voltaképen az a valami, hanem, hogy mi nem. Ha csak lelketlen tárgyakra szo-ritkoznak, még hagyján, de az emberi lényekről is ily modorban ítélnék.

Életem különböző korszakaiban sokat szenvedtem e másokkal való összehasonli-tás miatt, melynek eredménye részemre mindig nagyon hátrányos volt, és az én be-ceses személyem becse nagyszerű devalva-czióját eredményezte. Abban a gyászos emlékü időben, melyben Toronyi Ilon iránti hő szerelmem magas lánggal lobogott, azt a nagyban lehangozó értesülést kelle ven-nem, hogy imádoztam sremeiben össze se vagyok hasonlítható azzal a bizonyos egyé-niséggel, a ki előbbi széptevője talált lenni és így hő vonzalmain viszonzásul kaptam tőle.... egy kosarat. Mikor jó darab idő múlva boldog emlékeztű Izabellám férje

lettem, naponkint kelle hallanom dicsbe-szédét előbbi életpárja erényeiről és párat-lan jelességeiről; a minthogy tán nem eléggé eszélyesen — sőt elmondhatnám, nagyon esztelenül — szegény Izabellá-tól kezét kértem volt, noha előbbi férje gyászt még viselte és sirhantját könnyü-vel öntözte. Hogy ez az uri ember korhely, kártyás, iszákos volt, nevének mindenét elpusztította, vele gorombáskodott, sőt épen meg is verte, az mind semmiség volt. Hogy Izabella engem becsmérelhessen, néhaját magasztalta; hogy engem bünsö-nek kiálthasson, amazt a szentek közé emelte; s erőnek erejével siratta azon vesz-tését, a mi voltaképen rá nézve valódi nyeresemény volt. Hát még mikor a Vajas-diné asszony lakója lettem a három-gomba-utezában a 75-ik szám alatt; akkor levék még folytonosan összehasonlítva előzőim-mel, nagyszerű hátrányomra. Az előbbi lakót mindegyre példányképen állították előmbé; azt erősítették, hogy minden lakó-nak olyannak kéne lenni, mint az a lakó volt; az ő élet-rendjének, gondolkodás-módjának, beszédjének, magaviseletének, modorának kelle lenni annak a mintának, a melyhez a többiek alkalmazkodjanak. Senki se csodálkozhatik rajta, ha megval-lom, hogy ez eljárások következtében, lel-kemből meggyűlöltem előzőmet.

De hát osztán miért nem költöztem legott ki arról a szállásról? Hát, az igazat megvallva, az az eljárás korántsem olyan könnyű, mint a milyennek látszanék. A szobák, megengedem, hogy butorozva vol-tak kiadva és így bórondjeim s holmi apró-ságaim bemálhálásán kívül a hurezolkodás nem sok bajomba került volna; de hát nekem már természetem a halogatás, nem vagyok amolyan izgó-mozgó féle, s főleg a lakás-változtatás mindig nagy alkalmat-lanságomra van. En azzal tartok, hogy sokkal jobb tűrni az ismert roszt, mint olyaknak sietni elébe, a melyeket nem ismerünk. Mindig megvan az a lehetőség, hogy a nagyon erélyes tevékenység semmi jót se eredményez; a türésben, várásban, szenvedőlegességben pedig mindig van némi filozófia. Így hát megmaradtam a Vajasdiné asszony lakójának. Hisz utó-végre is, bár hová költöztem volna, min-denütt fenforgott az az eshetőség, hogy előzőmmel hátrányomra hasonlítgassanak össze. De ezért ne hogy azt gondolja valaki, mintha akár szállásomat, akár háziasz-szonyomat Vajasdiné asszonyt szerettem volna.

A házi asszonyok — hosszas tapasztalim tanúsításai szerint — kétfélék: mézes-mázosak és eczetesek. Vajasdiné asszony a mézes-mázosak sorába tartozott. Egyedüli életmódja abból állott, hogy kibérelt egy nagy lakrészt s abból egyesé-vel vagy párjával albérlőknek adta ki a szobákat. Nagyon sokat tartott becsüle-tességére, már tudniillik, az ő értelmezése szerint; különben igen jól értette mester-ségét: lakói után lehető legnagyobb hasz-not huzni. Ő maga egy kis lyukban ta-nyázott, a mely konyhának igen setét, pincének igen világos lett volna, de mégis volt némi alárendelt hivatalnoka, egy inkább vagy kevésbbé makedes, és min-dig éhes szolgáló képében, a ki rendszeren „leányok”- ezimezett. A küldözgetést nem igen kedvelte, nem mintha állította volna lakóit leköteleni, hanem mivel a járás,

nehéz lélegzése miatt, terhére volt. Nagyon pontos és némileg terjedelmes nőszemély volt, egy kis hajlammal az asthmára, meglehetősen rekedtes hanggal és ily modorral, a melyet lihegőnek és révézetesnek lehetne mondani. Pofonyos széles arczán rende-sen egészségtelen pir derengett és holmi édeskés, vagy helyesebben, boldogtalan mosoly lebegett. Fénytelen vagyis inkább üveges fényű szemei nyugtalanul és bi-zonytalanul forogtak jobbra balra, mint a háborgó vízi kikötőben horgonyozó hajók. Rendszerint rücskös fekete csipke főkötő-ben jelent meg, melyen keresztül helyen-ként fészületlen szürke haja látszott, imitt-amott barna papir-darabkába fészerbe; nem karesu derekát lágyan ölelte egy nagy virágu karton kötös — de ünnepélyes alkalmakkal kopott fekete atlaszban dísz-lett, nyakán nem hőszen horgonyozó hajók. Rendszerint rücskös fekete csipke főkötő-ben jelent meg, melyen keresztül helyen-ként fészületlen szürke haja látszott, imitt-amott barna papir-darabkába fészerbe; nem karesu derekát lágyan ölelte egy nagy virágu karton kötös — de ünnepélyes alkalmakkal kopott fekete atlaszban dísz-lett, nyakán nem hőszen horgonyozó hajók. Rendszerint rücskös fekete csipke főkötő-ben jelent meg, melyen keresztül helyen-ként fészületlen szürke haja látszott, imitt-amott barna papir-darabkába fészerbe; nem karesu derekát lágyan ölelte egy nagy virágu karton kötös — de ünnepélyes alkalmakkal kopott fekete atlaszban dísz-lett, nyakán nem hőszen horgonyozó hajók.

Vajasdiné asszony nyíltan bevallotta, hogy szobái nem divatosan és mintátosan butorozták; ez igaz is volt annyira, hogy ha kopottaknak mondanók, sem esnénk rágalmazás bűnébe. A függönyök élő tanu-bizonyságai voltak a háziaszony föltozási művészetének, a székek és asztalok nem álltak rendületlenül, sőt mikor rájok ültél, hatalmas nyögéssel esenkedtek az enyv és a kellő gyógykezelés után, a padlás hatal-mas repedésekkel tátongott, tarka-barka festését évek füstje, pora borította, a fala-kon a melléjök helyezett székek karjai, vagy hozzájök taszított asztalok szélei nyo-mát a fehér vakolás mutogatta, valamint több-kevesebb feketelő vékony vonások je-lezték egyik-másik előzőmnnek kedvencebb helyét, hol gyertyáját vagy szivarát gyujtogatta. De ha Vajasdiné asszony szobái divatosságát, fényt nem magasztalta is, annál nyomósabban vitatta kényelmessé-göket. Ő tán a kényelem alatt rondaságot meg piszkot értett. „Az urak”, megjegyzé háziaszonyom, „szeretik a kényelmet, meg azt, hogy őket semmi se genirozza. Nálam kedvöket tölthetik e részben. Egy némely finnyás bérlő, még a szivarozást is eltíltaná lakóitól; de nekem ez nem termé-szetem. Más még szót tesz érte, ha sáros láb-nyomokat lát pamlagán, én ilyesimben meg nem botránkozom. Nálam nincs mit elpiszkolni”, — ez állítása ellenében nem is lehetett valamit felhozni — „asztán nem azért bérlém szobáimat néhány év óta, hogy meg ne tanuljam, hogy az urak sze-retnek urak lenni, kényök-kedvökre élni; szeretik, ha kedvöket töltik, utánok járnak, apró kényelmeikről gondoskodnak. Ha valamelyik uraság ezekben a szobákban nem találja magát kényelemben, én csak azt mondom, hogy az nem az én hibám.”

Vajasdiné asszony bérlői több évi ta-pasztalataiból megtanulta volt számba nem venni a házi tisztaságot, csinosaságot. A férfi természetesen nem kedveli, hogy a mindennapi élet szükségéihez megkiván-tató legközségesebb eszközöket eldug-dossák, mint a nők szokták tetsző tiszta-ság, rend és csín okáért. De Vajasdiné a rondaság, a por szeretetét csakis saját hanyagsága elpalástolásáért fogta a férfi nemre. Azonban nemis egészen ezért tá-madt ellenszenv bennem háziaszonyom iránt. Az nem tetszett nekem, hogy nálam minden tekintetben végtelenül feljebb becsülte azt az egyéniséget, a ki előttem volt bérlője e lakosztálynak.

Vajasdiné ezt az egyént mindig „az utolsó uraság”-nak czimezte, mintha rajta végződött volna e hazában az urrend. Ezenkívül még „valóságos uri embernek” nevezte, mintha rajta kívül minden más ismerőse csak amolyan parkancza uri ember talált volna lenni. Az utolsó uraság szavai, tettei szolgáltatták a textust mindennapi prédikációhoz; úgy írta le előzőmet, mint nagyon kedves, lekötélző bánásmódu, vonzalmos modoru, élces és humoros, nemes külsőjű, csinnal és izléssel öltözködő férfi-tüteményt, kinek pusztá megjelenése bájos és mindenek felett megnyerő volt. Elég az hozzá, alig töltöttem kétszer huszonnégy órát három-gomba-utczai szálláson, s már is lelkemből meggyűltem előzőmet.

Elhatároztam, hogy neki valami utazó kereskedő-segédnek kellett lennie, noha ez elhatározásom nem a legszilárdabb alapon épül, mivel Vajasdinétől e pontot illetőleg semmi szabatos értesülést se nyertem. Házi-asszonyom állításai mindig a kétes értékűség felé hajlottak. Egyszer mondott valami affélét, mintha előzőm a hirlapi sajttóval állott volna összeköttetésben; de ez állítása bebizonyítására mindössze is csak annyit tudott felhozni, hogy az „utolsó uri emberről” soha se lehetett tudni éjjel hány órakor jön haza, meg hogy a színházba nagyon könnyen szerzett belépti

BOSZNIAI MENERÜLT DALMÁT PANDUROK KÖZT.

jegyet. Gyakran hetekig oda volt, úgy élt mint egy püspök — noha háziasszonyomnak nem volt valami kiváló tisztaság fogalma egy püspök életmódjáról; végre meg tudott szerezni mindennemű árucikkét vételáron, s nem ritkán még annál olcsóbban is. Egy szó, mint száz,

mégis volt némi alapos okom arra, hogy előzőmet holmi utazó kereskedő-segédnek, akár ügynöknek tartsam.

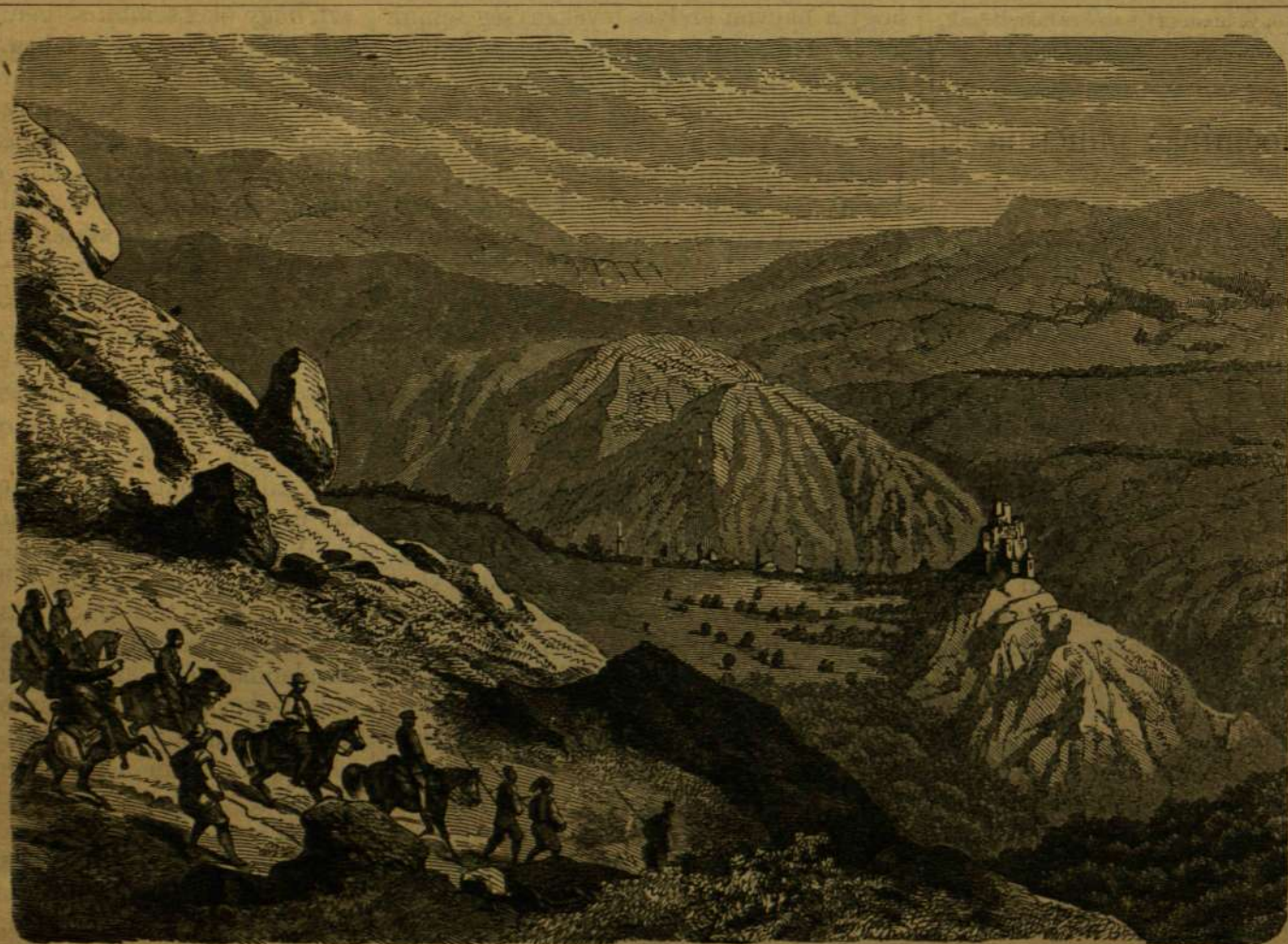
Vajasdiné a nevekkél sem nem volt egészen tisztában, sem nem ejtette ki egészen tisztán. Soha sem tudtam meg tőle igazában, mi lehetett előzőm vezetékneve, Bácsovai, Bácshornai, Páncsovai, Páncotai, Pánhalmi, ezeket a neveket, sőt ezektől sokkal távolabb állókat adta neki; például Bakkancsosi, Beleznai, Bungófalvi, Bikhári stb. stb. En elhatároztam, hogy őt Bácskinak kellett hogy hívják. Házi-asszonyomnak ugyanis kiváló szenvedélye volt a szavakat egy vagy több taggal megszaportítani. Például, jöttek, ezt ő mindig így mondta: jötenek; ezen nótára: voltak, mentenek, ittanak, ettenek, stb. így tovább; a korsó nála mindig korosó, a borsó borosó; a seprő serepő; a kulcsár kulacsár volt; Budapestet pedig épen Budaipestet-té nyújtotta. Aztán valahányszor Bácskit említettem, mindig megértette, hogy előzőmről szölok.

(Vége köv.)

A szerb-török háboru.

(Zvornik vár a Drina mentén. — Szokol vár Szerbiában. — Basi-bozukok. — Dalmát pandurok által elfogott boszniai felkelő.)

Mai számunk harczterei képei közül első helyen Zvornik váráról, a Drina mentén fekvős török erősségről emlékezünk meg, mint a melyről elő-

SZOKOL VÁR Szerbiában.

reláthatólag gyakran lesz még szó a jelenlegi háboru folyamában s még inkább a békealkudozásoknál. Zvornik vára, illetőleg a vele szerb területen szemben fekvő Kis-Zvornik falu már ismételte képezte heves tárgyalások és jegyzékváltások tárgyát Szerbia s a porta között. 1872-ben Szerbia határozottan követelte a portától Kis-Zvornik falu kiürítését a törökök által.

A porta azonban vonatkozott megfélemleni e követelésnek. Valóban, ha tudjuk, hogy a szerb területen fekvő Kis-Zvornik falu egészen a tulparti török vár ágyui által uraltatik, s e fekvésénél fogva mintegy önkényt kínálkozik egy Boszniából Szerbiába törő török hadseregnek átszálló pontul: értjük azon szívósságot, melylyel a stambuli kormány az alig 300 lakót számláló falu birtokához ragaszkodott. — Joggal állítják, hogy e kis helység a Drina mentén, kaput képez Szerbiából Boszniába és megfordítva. Hadtanilag Kis-Zvornik nem egyéb, mint a szerb parton fekvő erődített hídfeje a törököknek.

Zvornik váráról, mely meredek s meglehetősen hegyes hegyormon fekszik, említésreméltó, hogy 1688-ban kapituláció után magyar kezekbe jutott, de csak rövid időre. Savojai Jenő Hildburghausen hg. (1737-ben) hiába ostromolták e várat. Most persze Zvornik aligha

BASI-BOZUKOK.

állhatna ellen kellő eréllyel folytatott ostromnak hosszabb időre. A szerbek július közepén lövöldöztek a várat, de sikertelenül, minthogy nem rendelkeztek kellő tüzéséggel.

Szokol várát, mely a Drinától nem messzire és Zvorniktól délkeletre fekszik, a porta tudvalevőleg önkényt engedé át Obrenovics Mihály szerb fejedelemnek. A vár igazi söllymfészek, („szokol” szerb nyelven söllymot jelent) s magas, teljesen elköltött fekvése által az egész völgyet urálja. Erős falait négy torony szegélyezi, melyek fölött egy ötödik nyulik ki a vár közepéből. A vár aljában, odalapulva egy meredeken fölnyuló mészkő-sziklához, Szokol község fekszik, közel 300 házával s egy-két minaretjével, melyek a török uralomra emlékeztetnek. A vidék fölötté regényes. Szokol várában mintegy nyolczvan nagyobb kaliberű, de régi szerkezeti ágyu van. Szokol szomszédságában még ma is mutogatják azon pontot, honnan állítólag Laudon tábornok lövete a várat 1788-ban.

Harmadik képünk basi-bozukokat ábrázol. E rendtlen török katonaság, mely az 1854—55-diki keleti háboru idején tűnt föl először a basi-bozuk név alatt, kizárólag önkényesekből áll. Meglehetősen gyűlevész nép, minő azonban nagyobb háboruk alkalmával mindenütt szokott lenni. Vannak köz-

ZVORNIK VÁR A DRINA MENTÉN.

tük lovasok és gyalogok is, kik egy általuk választott parancsnokot követve, vonulnak a harcztérre, hol olykor jó szolgálatokat tesznek a seregnek, mint portyázók, előőrsek, kémlelő csapatok stb.

Basi-bozúk törökül szószerint „romlott, zavart fejű” jelent. Nagy számmal van köztük képviselve azon elem, mely nem tűr semmiféle fegyelmet. Ha sikerülne a basi-bozukokat katonailag szervezni fegyverezett csapatokká tenni: sokkal nagyobb lenne a haszon, melyet a török seregeknek nyújtanának.

Igy sok a panasz fegyverzetlenségük miatt. A július 18-ki izvori csata után — írja egy magyar harcztéri tudósító — az Izvorból Vidinbe vezető út hemzsegett basi-bozukoktól, a kik zsákmányolt éjtt szerb puskákat, köpenyeket, pisztolyokat stb. hurcoltak magukkal és kínáltak eladásra. A tudósító azon kérdésére, miért nem osztják be a rendes csapatokba ezen embereket, Osman pasa azt felele, hogy az nem lehetséges, mert azok oly önkényesek, kik vallásukért akarnak küzdeni, kiket maradásra kötelezni nem lehet. A basi-bozukok egy része sem zsoldot, sem élelmet nem kapván a kormánytól, természetesen arra van utalva, hogy maga keresse meg élelmet. Vannak azonban olyan basi-bozúk csapatok is, melyek legalább ellátást kapnak a kormánytól.

„Egyébiránt — írja a „N. Hirlap” harcztéri tudósítója — sem a basi-bozúk, sem a cserkesz nem oly borzasztó legény, mint a minőnek az ember képzelné. Nem is eszi meg mindjárt azt, a ki bátran a szeme közé mer nézni. Nehánynyal még meg is barátkozunk: egygyel, a ki Konstantinápolyban elég jól megtanult francziául, s nekünk a völgyben történő dolgokról magyarázatokkal szolgált, s egy másikkal, a kinek egy micink fajtá Gaszner-féle katonai revolvérhez, melyet valami szerb tisztől vett el, néhány történetet adtam. Azelőtt úgy segített magán, hogy kisebb átmérőjű töltényeket papirosba csavart, és úgy dugott revolverébe, az ő kezében az is elszűlt. Egy arnauta basi-bozúk barátunk is akadt, a kivel — én néhány szerb, ő meg néhány bolgár szót makogva és nagyon sokat gestikulálva — igen kedélyesen elbeszélgettünk. Szóval, nem olyan fekete az ördög, mint a minőnek festik, de azért ördög. S az ördög ebben a háborúban, még pedig, a mint látszik, mindkét oldalon igen nagy szerepet játszik nagy borzongására mindenkinek, a ki kissé philanthrop idegekkel jön e küzdelmet közelebbről szemlélni.”

Fölötte jellemző negyedik képünk. Egy osztrák területre szorult vagy menekült bosniai harcsozt dalmát pandurok környékeznék, számalommal pillantva a szláv fajokra, kit a saját s meg tán inkább a családja sorsa fölötti gyász meglehetősen összetört.

A kommunisztikus törekvések Oroszországban.

Egy pillantás Európa térképére, s monarchiánk északkeleti szomszédjában ama szörnyre esik tekintetünk, mely földrésznünk területének körülbelül felét foglalja magában: Oroszországra. Lakossága nem áll arányban területével, de így is közel kétszer akkora az, mint a közvetlen utána következő Németországé. A történelem is elég okot ad az érdeklődésre e hatalmas szomszéd iránt, elkezdve azon, hogy ez volt őseink egykori hazája s végezve azon, hogy ennek vad katonái szállottak le, még nem mult el azóta egy ember-életkor, honunk téreire, pusztítva mindent tüzzel, vassal. De érdeklődésünknek gyakorlatibb okai is vannak: szomszédságunk s az a solidaritás, mely körülunk minden európai nép között kölcsönösen fenáll. Jelenleg Oroszország egy belmozgalmát akarjuk megismertetni, mely már-már európai érdekűvé fejlődött.

Hiába van az orosz kormány kezében a kozákság és Szibéria uralma: az ifjuság közt mind nagyobb-nagyobb összeesküvéseket fedeznek föl politikai és socialistikus célokkal. Még az orosz kormánylapok is elismerték, hogy fél év alatt kétszáz mindkét nemű előkelő ifjat fogtak el „politikai és socialistikus fondorlatok” miatt. S e szízek minden esetre kicsinyítettnek veendő, mert tudjuk, hogy az ezerszemű, de egy fejú orosz rendőrség mindent elkövet nem

csak hogy az ily mozgalmakat otthon elfojtsa, hanem hogy azokat a világ elől is eltírtkolhassa.

A kommunizmus iránti hajlam az orosz népből történelmileg fejlődött. Oroszország körülbelül magában foglalja mindazon területeket, melyeket a szlávok Európába költözések alkalmával megszállottak. Hosszu időn át itt tartózkodtak, a történetírók bizonyítása szerint, de a többi népeknek nem volt rólok tudomása, mi leginkább annak tulajdonítható, hogy a szlávoknak rendkívül csekély államalkotó képességek voltak és van. A régi népek ugyanis e terület lakói közül csupán némely feketé-tengeremellei népeket, melyek azonban valószínűleg ugor fajnak voltak, és a Keleti tenger mellette lakó finneket ismerték. Később előzölöttek Kelet-Európa rónát a götok, e Skandináviából leszállott nép, mely majdnem egész Oroszországot könnyűszerrel uralma alá hajtotta, ámbar a lakosságnak semmi esetre sem tette jelentékeny részét. E föld birtokait akkor vivattak első ízben, legalább a történeti korban, kemény csaták, midőn a hunok a Volgán áttörtek s a götokat véres csatákban legyőzték. Ismét új uralom lépett tehát fel Kelet-Európa térein, a nélkül, hogy a lakosság zöme, a szlávok, jóformán csak meg is mozdult volna. A szlávok békén maradtak s nem érezvén magokat képesek az államalkotásra, közönyös volt előttük: kié legyen felettük az uralom e majdnem teljesen egyenlő miveltégi fokon álló nemzetek közül. A hunok uralma is megszűnt, de a szlávok nevét ekkor is hiába keresnők a történelem lapjain, s csak akkor tűntek föl, midőn a germán népek apránként egészen elhagyták az Elba és Vistula közti területet, valamint az előbbi lakosaitól is oda hagyott Noricumot és Pannoniát. Nem mint hódítók léptek a szlávok itt fel, hanem mint egyszerű települők, kik az elhagyott területeket elepték. Itt gyakran uralkodójok sem volt, kénytelenek voltak tehát némi felsőségeket alkotni magok közl s választottak, leginkább családok szerint, bírákat (kenezeket), s néhol több kenezés egy nagybíró (veliki kenéz, a délszlávoknál aborkenéz).

A nyugoti népek ekkor ismerkedtek meg első ízben a szlávokkal s nem igen sok dicsérni valót találtak rajtuk. A szlávok nagyon műveletlenek voltak, vadak, kegyetlenek s egyszersmind gyávák és alattomosok, apró társadalmakban éltek, s ki volt már náluk fejlődve a kommunizmusnak köztök maig divó, alapjában hasonló két irány. Részint egyes nemzetségek szerint éltek tökéletes vagyonközösségben, mint ma is sok helyen a déli szlávok, de a nemzetiségeknek, — erdőt, rétet természetesen kivéve, — teljesen önálló birtokaik voltak; részint pedig az egész közönség közös birtoka volt, melyet évenként sors szerint osztottak ki minden teljes kora lakos között. Ez a kommunizmusnak Oroszországban kifejlődött irányja.

Ily társadalmi szerkezet mellett természetes, hogy nagyobb államokat, vagy egyes községek közti állandóbb szövetséget létrehozni nem tudtak. Jellemző a szlávokra az a régi történeti hagyomány (így nevezhetjük, mert valószínűleg, sok régi krónika daczára, az újabb történetek tagadják), miszerint az avar birodalom hanyatlási korában a karintiai szlávok több ízben kergették el egyes avar csapatokat honukból, de nem tudván szervezkedni, azok mindig visszatértek, míg nem egy Soma nevű frank kereskedő állott volna előre, ki némely frank szökevények segítségével nagy hatalomra emelte e szlávokat.

A nyugoti szlávok, a mennyiben nem lettek más népek alattvalóivá, mégis alkottak szomszédai példájára kisebb államokat, ellenben a keletiek régi állapotjukban maradtak egészen addig, míg a hun-ugor népek folytonos harczaik által meggyengülvén, nem tarthatták fenn többé uralmukat e roppant területen. Ekkor történt, mint a krónikások írják, hosszabb belviszályok után, hogy az oroszok és esüdok követei elmentek a norman varégekhez, felkérték őket: „válalnak el az uralkodást e területek fölött, mert van ő nekik mindenek: gabonájuk, erdejök, legelőjük, barmaik, vadaik és halaik, s csak uralkodóra van szükségük.” Ekkor szállott le a három Rurik testvér, kíséretével, Európa legnagyobb rónájára, s három nagy fejedelemséget alkottak. Ez a társadalmi viszonyokat illetőleg is igen nagy következtetés volt, mert nemesség alakult a beköltözött varégek és némely előke-

lőbb kenezékből, s ezen rend minden tagjának tulajdon birtokai voltak. A közép ugyan továbbra is megmaradt régi birtok-viszonyaiban, azon különbséggel, hogy birtokaik ezentúl csak „használatra” birta a földesúrtól, kinek ezért igen sok szolgálattal tartozott s azon felül minden önkényének ki volt téve.

Az orosz nép szelleme és a sors egyaránt megtették mindent arra, hogy Oroszország és népe tovább ne fejlődjék. Csak egy tekintetben fejlődött mégis; abban, hogy az orosz nép is felhagyott a bálványimádással s keresztényen lőn. Majd a mongol hódítás nyomta el Oroszországot több mint két évszázadra. Nem esoda tehát, hogy mind e tényezők összműködése folytán Oroszország a Romanoff család uralma elején, sőt mondhatni egész Nagy-Péterig ugyanazon fókán maradt a műveltségnek, vagy jobban mondva a műveltségnek, melyen a kereszténység behozatalakor állott.

Oroszországnak a mongol felsőség alól való felszabadítója, a rettenetes császár halála és Nagy Péter trónralépte között az orosz nép kommunisztikus hajlamának két igen érdekes jelenséggel találkozunk. Az egyik a czaporogi kozákok, másik a roszkolnikok felekezeteinek alakulása.

A czaporogi kozákok eredete a következő volt. E kozákok, az ukrainai és dóni rónákon lakván, határosak voltak a törökökkel, a krími és asztrakháni tatárokkal s a kaukázusiakkal, s így igen gyakran kellett azok ellen harcolniok. Egy ízben kalandvágó fiatal kozákokból ermisség alakult, melynek célja volt az említett ellenségekkel minden erőből harcolni. Ezek a többiek székhelyen kívül a Donon túl telepedtek meg s ezért neveztettek a vizeséseken túli (czaporogi) kozákoknak. Több ízben harcoltak szerencsésen s a zsákmányból pazarolva is megelhettek s egyszersmind a nemzet hősei gyanánt tekintették őket. Nem csoda tehát, hogy kedvet kaptak az ilyszéri könnyű élet állandósítására s elhatározták, hogy végleg megtelepülnek e vidéken, de — különös szabályok mellett. Területükre nem volt szabad nőnek mennie, elhatározták, hogy kaszárnyákban laknak s általában mindenök közös lesz. Minden czaporogi kozák köteles volt a háborúban saját magok által választott főnökeinek vezérelete alatt résztvenni, illetőleg a tanyát őrizni. Hogy a tivornya, iszákosság és féltelenség e törzsben rendkívül nagy volt, alig szükséges említenünk. Rendjüket kiállítás ellen az által velmezték, hogy minden szomszéd nép szökevényeit készséggel fölvettek s így a kozákok, tatárok, cserkeszek és oroszok zagyvalekából állottak. Miután később mindinkább elfajzottak, s az orosz kormány hatalma pedig a vidéken is megszilárdult, kénytelenek voltak magokat az orosz kormány hatalma alá vetni, egyszersmind rendszabályaik is változást szenvedtek, a mi főleg abból állott, hogy a házasság tilalmát megszüntették s a kommunizmus is korlátozottabb lőn. Utódaik iszákosak, hegyek s a csernomorezi kozákok neve alatt élnek a Don és Kuma folyók között.

A roszkolnikok fent említett felekezete a XVII. század közepén alakult. Alapítói kezdetben csak némely, azon időbeli, a szertartásokot illető újítások ellen szállottak fel, később azonban mind tovább-tovább mentek, s magok közt is számos felekezetre oszolva, részben a legmesszebb ható újításokat hozták be. Némelyek megelégedtek azzal, hogy a szertartási újításokat nem fogadták el, s nem ismerték el az egyházi felsőségeket; mások ellenben sokkal tovább mentek. Némelyek bűnnek tartják a katonai szolgálatot, mások kellemetlenül engedelmeskednek a polgári hatóságnak, van oly árnyalat, mely eltiltja a dohányzást és a szeszes italok élvezetét (s ez nem is valami káros, tekintve az oroszok roppant iszákosságát), míg mások az urvacsoriját vetik meg. Közös elvöknök látszik az is, hogy törvényes házasságban nem élnek, némelyeknél a vagyon- és a nő-közösségnek is határozottabb nyoma van. Sőt oly felekezetet is említenek közöttük, mely a mi szombat-sainkkal körülbelül megegyez, t. i. szintén csak az őstestamentomot tartja a hit kutféjének. A mi nevöket illeti, határozottan visszautasítják a „roszkolnik” nevet, mely szakadást jelent, s többnyire „starovjerczik”-nek, azaz őhitűnek nevezik magokat. Némely felekezeteknek más nevök van, ilyen a duchoborok és a filippoponok felekezete.

E felekezetek elveinek csak rövid vázlatá-

ból is kitűnik, mennyire hajlandó az orosz nép a kommunizmus felé, minthogy hitújítási mozgalmak is, melyek kissé később voltak mint a művelt országok reformációja, leginkább ez irányban és csakis oly irányokban, melyek kövése mellett állam nem állhat fenn, érvényesültek.

Nagy Péter uralmának az orosz nemzetre gyakorolt roppant hatását elég lesz érintenünk. Tudva van, hogy Oroszországot, ámbar a mongolok uralma alól már több mint kétszáz évvel előbb felszabadult, nem számították európai országnak, hanem csak barbár népek tanyájának. Nagy Péter czár roppant sokat változtatott birodalmán, oly tekintélyt szerzett annak külföldön, hogy utolsó nemzeti fejedelmünk Rákóczy Ferenc is ő belé vetette — az igaz, hiába — reménye végső horgonyát. De Nagy Péter sem tehetett mindent; neki legelőször is arra kellett törekednie, hogy a nemességet művelődéstérjést terveinek megnyerje, s általában annak minden ellenszereülését lehetetlenné tegye. De milyen e nemesség ma is, s milyen volt még az ő idejében. A parasztoktól csak birtokban különbözött, az iszákosságnak, tivornyanak és erkölcselenségnek csak ugy hódolt, mint azok, sőt még inkább, a mennyiben nagyobb módja volt mindezen bűnök gyakorlására.

Az orosz kormánynak oly férfiakra volt szüksége, kik egyrészt a régibb nemesek ellen minden intézkedéseit készséggel keresztülviszik és védelmezik, másrészt azok ellenében egyedül a kormány védelmére vannak utalva. Hogy szabad kezét nyerjen a birtokokra, elégette (ez művelt államban ugyan hallatlan eljárás volna, de ott szükségessé volt) a nemesek leveleit; az ellenszereülőket csapattól vitte a vérpadra, ellenben soraikat behozott külföldiek, különösen francziák, hollandok, skandinávok s leginkább németek, valamint a legalacsonyabb sorsból fölemelt emberek, mint a pástétomsütő inasból herceggé tett Menesikoff: által egészítette ki. Eljárása nem is tevéstette el hatását; a nemesség legnagyobb része a kormánynak nem csak a művelődési terjesztésére irányuló üdvös intézkedéseiben, hanem minden szabadabb szellem elfojtásában is elősegítette, s azzal mindig vállvetve működött. Nehogy pedig a már említett s más azokhoz hasonló felekezetek még több híveket szerezzenek a nép közt, az ily felekezeteket félreszó zugokban telepítették le.

Egy nagy hibájok volt azonban mindez intézkedéseknek: hogy inkább a látszatra, mint a valóra voltak számítva, s míg a nemesség s a magasabb polgárság francia szokásokat vett fel, a szegény parasztok régi állapotában, régi műveltségi fokán maradt. De a zsarnokság, csak némileg is állandósított viszonyok mellett, nem tarthatja fenn magát, s Oroszország eddigi viszonyaiban nagy változásokat tapasztalunk. Körülunk ugyanis, nem szabadságvágyból, (ez soha nem volt orosz kormány vezérével), hanem méltányosságból és államférfiai észlelősségből mind inkább javították a jobbgyok sorsát, ugy hogy azok mindenök felett szabadon rendelkezhetnek. A nemesség pedig, mely eddig a kormányhoz való viszonya következtében annak legreakcionariusabb intézkedéseit is pártolni volt kénytelen, most kárpótlást kíván azon áldozatokért, melyeket kénytelen volt hozni a jobbgyok felszabadítása alkalmával. S e kárpótlást abban keresi, hogy beleszólása legyen a közügyekbe. E kívánatoknak, melyek a felsőbb rendűknél európaias nevelésük következtében még fokozódnak, lekenyerezésére Sándor czár munkája nem sokára az ő trónralépte után, némi oly intézményeket hozott be, melyek névleg hasonlóak az alkotmányos államokéihoz: kormányzósági gyűléseket, polgári és bünyádi „tribunale”-okat, stb. De a kormány mindent elkövet ezek tekintélyének megsemmisítésére. Eleg legyen példának annyi, hogy mindjárt veszélyes ember, ki a városi vagy kormányzósági gyűlés után akar valamit létre hozni az illető vidék külön érdekei előmozdítására.

Az orosz kormány intézkedéseit folytán névleg minden pálya nyitva áll a tehetséges szorgalmas ifjuság előtt; azonban, mint a rövid idő előtt megjelent s európai hírvé lett „Russie actuelle” című röpiratban olvassuk, ha valaki kissé nagyobb érdeklődést tanusít a nemzet valódi érdekei iránt, vagy talán annyira „vete-medik” (ez minden esetre a legszelidebb szó az orosz kormány szótárában az ily merényle-

tekre), hogy ezért vagy azért felszólal vagy panaszt emel, minden orosz hivatalnok előtt mint „szabadelvi hajlamokkal telt” ember örökre kegyet veszít, s a közügyekben való részvételtől távol tartatik.

A parasztok ellenben tudván, hogy most már személyekre nézve szabadok, sőt hogy birtokaik is tulajdonukká váltak, nem képesek felfogni, vajjon miért ne adná oda erdejét és pénzét is közbazonyul a földesur. Kommunisztikus hajlamaiknak az is fényes tanubizonyossága, hogy, ámbar a kormány megengedte a falvak birtokainak a lakosság közt tulajdonul való kiosztását, azzal alig élt egy-két község, s ezek lakói is nagyrészt megbánták, hogy hitelt adtak rábeszélőknek. Ezekhez járul még az általános erkölcselenség is, mely talán legnagyobb a felső osztályokban; olyan, minőből Európa többi népeinek fogalmuk is alig van, de a nép többi rétegeiben is eléggé el van terjedve. Szóval az egész állapot minden látszólagos csend daczára, melyet az orosz kormány közegei részint valóban kieszközölnek, részint csak Európa többi népei előtt ígygeznek feltüntetni, minden ízben tarthatatlan.

Mi természetesebb, mint hogy ily viszonyok között a könnyen felindítható ifjuság a közügy iránti érdeklődés tanúsítására tért nem nyervén, tetszést arat minden merész, világboldogító és javító eszme, minden utópiaeszer ábránd. Ők azt hiszik, hogy minden képzelt igazsággal az egész világon segítenek, s annyira mentek, hogy összeesküvésekre hajlandóbbak, mint Spanyolországnak erről hírdet lakói valaha voltak. S nagy részben valódi meggyőződésből teszik azt a mit tesznek. Szent-Pétervárról s más nagy városokból gyakran nagy csapatokban megy ki az előkelő mindkét nembeli ifjuság a parasztok munkáikban segíteni. A bársony ruhás, magas rangú kisasszonyok fölkeresik a nyomort saját hajlekában. Jekaterinoslav kormányzóságban a nagybírtokosok egyesülete tart egy kommunisztikus irányú lapot, több helyütt epen a legmagasabb körök tagjai eszközlik ki azt, hogy minden hivatali ily tulzók által töltessék be, s még a nők is nevezetes részt vesznek e mozgalomban. Nem csoda, hogy a parasztok vakon követik az ily buzgólkodókat.

E mozgalom céljai a józan észszel ellenkezők. Tanak többnyire tulszárnyalják az „internationale” legmerészebb tagjainak óhajait, sokan már maradi „osimbókos vitéz”-nek tartják azokat, kik csak a vagyonközösséget kívánják. Minden egyes nihilista és socialista árnyalat nézeteinek, hitvallásának kimerítő leírására kötetek kellenének; mi itt csak a fő- és közös vonásokra szorítkozhatunk. Mindnyájan forradalmárok ép ugy társadalmi, mint politikai és egyházi tekintetben. A kormánynak illetőleg valami köztársaságfélélt óhajtanak, egyházi téren meg akarják dönteni az orthodox egyházat s oly egyházat akarnak, mely eszméik és eszményeik szerint predikál, végre egészben föl akarják forgatni a mai társadalmat, s itt és főleg itt akarják érvényesíteni világboldogító eszméiket. A vagyonközösséget valószínűleg teljesen életbe szerezni képtelen s talán többet is... De ki tudná minden kívánságukat elmondani vagy meg is határozni, hisz a mi tegnap még üdvös és okvetetlen szükséges volt, azt ma már az idő meghaladta náluk.

Az orosz kormány alig tudja mit csináljon e mozgalmakkal szemben. Elfogatja seregenként az elvakított ifjakat; de nem ad csak egy talpalatnyi tért sem, melyen a közügy iránti buzgalom tényleg is kimutathatná, meghagyja a baj fő okát, t. i. azt, hogy csak mint összeesküvők foglalkozhatnak a közügyekkel. Elfogatások után segíteni ily általános bajon nem lehet, hisz fél Oroszországot be kellene fogatni, a másik fél minden tagja mellé pedig, kevés kivétellel, két-két kozákokat állítani.

Hogy mivé fogja e mozgalom magát kinőni, arról még senkinek sincs fogalma. Az orosz kormány igyekszik ugyan az egészet tanulók és leánynevelő intézetek növendékei ábrándjai által létrehozott csekélységnek feltüntetni, de az, ámbar lehetőleg csekély számu, hozzánk jutó tudósítások lerántják a fátvót az orosz kormány titkairól s feltűntetik e forrongásnak ha nem is teljes, de legalább közelítő rajzát. Mindenesetre rendkívüli érdeklődéssel tekinthetünk e mozgalom fejlődésére, mert ha az orosz államférfiak módját nem találják annak, hogy a működni

vágyó vezetők más irányban találjanak megfelelő tervet tevékenységöknök: akkor eljőhet az idő, hogy sokkal iszonyubb jelenségeknek leszenek tanúi a Néva partjai, mint a Szajnáci voltak valaha.

Szalay József.

STROGOFF MIHÁLY UTAZÁSA MOSZKVTÓL IRKUTSKIG.

VERNE LEGUJABB MŰVE.

HUSZADIK FEJEZET.

A sebesült.

Omszk, nyugoti Szibériának hivatalos fővárosa. Tomszk ugyan jóval népesebb és jelentékenyebb város, de az ázsiai Oroszország ez első részének főkormányzója Omszkban székel.

A város tulajdonkép két városból áll. A felső város vagy erőd a hivatalok székhelye s a hivatalnokok lakása; az alsó várost leginkább Szibéria kereskedői lakják, bár a városnak kiülönben nincs jelentékeny kereskedelme. Az alsó városnak 12—13 ezer lakosa van, s földhányásokkal van védve, de elégtelenül, mert azok csekély magasságúak. A tatárok ezt jól tudták s bátran nekimentek és néhány napi megszállás után sikerült is bevenniök.

Az omszki őrség, mindössze két ezer ember, vitézül ellenállott; de elnyomva az emir jóval nagyobb ereje által, kénytelen volt odahagyni az alsó várost s a felvárba vonult vissza. A kormányzó és a hadparancsnok a templomot és tornyokat lörésekkel látták el s remélték, hogy e rögtönzött kreml-ben fentarthatják magokat. Segítségét kívülről, egyhamar nem is várhattak.

Az Irtisen alászálló tatár csapatok pedig napról napra szaporodtak; s a mi több: oly vezérok volt, a ki elárulta ugyan hazáját, de a mily merész, ép oly alkalmas is volt a vezérségre, t. i. Ogareff Iván ezredes. Ép oly kegyetlen, mint akármelyik tatár vezér, Ogareff a mellett kiképzett katona volt. Anyai részről némi mongol vér folyván ereiben, szerette a ravaszságot, a cselvetéseket, s nem riadt vissza, célja kivételére, semmi eszköztől. Vérében levén az alattomoság, szívesen vett föl mindenféle alakot s kész volt belebujni a legaljasabb álöltözetbe, s bele találta magát minden szerepbe. A mellett kegyetlen volt, s ha kellett: a hóhér szerepétől sem idegenkedett. Feofár-khán jobb alvezért nem találhatott volna magának e vad háborúra.

Mikor Strogoff Mihály az Irtis partjához ért, Ogareff Iván már elfoglalta volt Omszkot, s most a felvár ostromát annál inkább sürgette, mert sietett Tomszka jutni, a hol a tatár erő zöme összpontosítva volt. Tomszkat maga Feofár-khán csakugyan be is vette, néhány napja már, s a betörők Közép-Szibéria birtokába jutva, egyenesen Irkutsknak indulhattak.

Irkutsk volt a valódi célpont, a melyre Ogareff Iván törekedett. Ez árulónak az volt a terve, hogy valami szín alatt, alánval s alakban, behízelgi magát a nagyhercegnél, s mikor eljőtnék látja az alkalmas időt, a várost és magát a nagyherceget is, a tatárok kezébe szolgáltatja. Ily zsákmánnyal s ily pont birtokában, az egész Szibéria a betörők kezében volna.

Azonban a czárnak tudtára esett ez ármanos terv, s épen annak kijátszására küldötte el Strogoff Mihályt az ép oly fontos, mint titkos megbízással. Ezért volt a fiatal futárnak megparancsolva, hogy a legszigorubb inkognitóban utazzék és magát semmi esetre el ne árulja. Ő e földadatnak eddig meg is felelt: de miképp felelhet meg tovább is?

A csapás, mely Strogoff Mihályt a komban

érte, nem volt halálos. Többnyire víz alatt, látatlanul uszva, a legnagyobb erőfeszítéssel el is érte a jobb partot s ott a nád közt, partra vonszolva magát, összerogyott és elvesztette eszméletét.

Mikor magához tért: egy muzsik kunyhójában találta magát, a ki őt megtalálta a nádasban, lakába vitte s ápolta. Mennyi ideje volt e becsületes szibériai paraszt vendége? arról ő nem tudott. De mikor szemeit fölnyitotta, nagyszakállu, becsületes képű alakot látott maga fölé hajolva, s részvétellel tekintve reá. Kérdősködni akart, de a muzsik, megelőzve őt, így szólt:

— Ne erőlted magad, jámborkám! nagyon gyöngé vagy még. Megmondom én: hol vagy, s mi történt, mióta nem tudsz magadról.

S azzal a muzsik elbeszélte az egész támadást, melynek észrevétlen tanuja volt, hogy támadták meg a tatárok a kompot, hogy verték le őt, hogy rabolták ki a tarantászt s öldösködtek le a révéseket.

Stroff alig hallgatott rá, hanem kezeivel ruháit tapogatta — s érezte a nagypécset levelet, még mindig melléhez szorítva. Megkönnyebbült — de még nem egészen.

— Egy fiatal lány volt velem — kezdé.

— Azt nem ölték meg, — válaszolt a muzsik nem annyira szavaira mint a szemeiben olvasható nyugtalanság kifejezésére válaszolva. — Hanem magokkal vitték a bárkájukba, s le az Irtisen.

Stroff nem bírt felelni. Szívére tette kezét, hogy elnyomja annak lázas dobogását. De ennyi megpróbáltatás közepette is a kötelesség érzete volt, a mi minden egyebet elhallgaltatott lelkében.

— Hol vagyok? — kérde.

— Az Irtis jobb partján, alig öt verstnyire Omszktól, — felelt a muzsik.

— Mi sebet kaptam? talán nem lövés?

— Nem; láncsa-szurás a fejeden, de prémes sapkád annak is elvette az ereje egyrészét. Sebed már hebegedt; néhány napi nyugalom után folytathatod utadat.

— S mennyi ideje vagyok nálad.

— Három napja. A mint a tatárok elmentek, a nélkül, hogy téged észrevettek volna, (azért nem is foszt-hattak ki, megvan az erszényed is, érintetlenül), én mindjárt ide hoztalak. Harmad napja vagy eszméletlenül.

— Három napot vesztettem! Ez iszonyu! Van-e lovad eladó?

— Nincs nekem, jámborkám, se' lovam, se' kocsim. Hja, a hol a tatárok átmentek, nincs ott semmi.

— Akkor gyalog megyek Omszkba; ott csak találom lovat.

— Pihenj még, akkor inkább folytathatod utadat.

— Egy órát sem szabad vesztenem többet.

— Akkor magam vezetek a városba, — szólt a muzsik, látva, hogy hiába is ellenkeznie többé. — Különböz Omszkban elég orosz van még, elvegyülhetsz közöttük feltűnés nélkül.

De a mikor Stroff fölkel az ágyból s kilépett a kunyhóból, szédülni érezte fejét s alig bírt a lábán állani. A fris levegő csakhamar magához térítette, s a becsületes muzsik karjába fogódzva, eleinte tántorgó lépésekkel, megindult. Erélyes természete, mely megszokta: parancsolni a testnek, legyőzte aléltatását. Egyet-

len czél lebegett lelke előtt: a távoli Irtutskba érni. — Omszkon kelle átmennie.

— Isten oltalmazza anyagát és Nadiát! — sohajtá. — Nincs még jogom rájok gondolni.

Nem sokára elérték az alsó várost; s ámbár meg volt szállva az ellenségétől, nehézség nélkül be is jutottak. A város körüli földhányások le voltak rontva helyenként, s réseket engedtek a bemenetelre, előbb a tatároknak, most neki is.

A város belsejében, az utcákon csak úgy nyüzsgöttek a tatár katonák; de meglátszott, hogy vas kéz tartja fölöttök a fegyelmet, a mihez különben nincsenek szokva. A nagy piacon, mely táborhelyül volt átalakítva, két ezer tatár táborozott, jó rendben, öröktől körül véve. A lovak láncsálkhoz kötve, de folszerszámozva, bármely perczben készen voltak az indulásra. Omszka csak átmeneti állomásul szolgálhatott e tatár lovasságnak, mely alig várta, hogy keleti Szibéria népeiből s gazdagabb városaiban üthessen tanyát, a hol több s könnyebb zsákmányra számíthatott.

STROFF MIHÁLY UTAZÁSA.

Egy nagyszakállu alakot látott maga fölé hajolni.

A kereskedő város felvégén volt a főhadiszállás, hanem Ogareff Iván farkasszemet nézett a megerősített felső várossal, melyet — néhány erős roham dacára — még eddig nem tudott bevenni. A tornyokon és falakon büszkén lobo-gott az orosz császári zászló, a nemzeti szí-
nekkel.

(Folyt. következik.)

Egyveleg.

— Villany által kiköltött selyembogártojások. A londoni „Live Stak Journal and Fancier's Gazette” azt írja, hogy a selyembogártojásokat egy idő óta villany segítségével költetik ki Olaszországban. Egy selyem termelő társulat Paduában ugy találta, hogy a selyembogár tojásokat 10—12 nappal korábban lehet kikeletni s a mellett a bogarak életben maradását 40 százaléknival teljesen biztosítani lehet, ha a tojásokat 8—10 perczig Holtz-féle gép által előidézett negatív (nemleges) villanyfolyam hatásának teszik ki. Ugyanez eljárást tyktojásokra is alkalmazták már s ott is észszerűnek bizonyult b.

— Forró időjárás Amerikában. Amerikában a mult hóban, különösen annak elején rendkívül meleg idők jártak. A jul. 10-én napszúrás okozta halálos esetek száma nagyobb volt, mint valaha. Amerikai lapok szerint New-Yorkban magában e napon 222 ily halált szenvedtetett temettek el. Különösen a kis gyermekek közt dúl a halál rettenetesen. Ugyane napról jelentik Washingtonból: A hőség oly nagy, hogy az építést abba kelle hagyni. A napszúrás által ért személyek közül 12 meghalt, s sok veszélyben forog. A washingtoni képviselőház termében 102 foknyi volt a hőség. Wigginton és Wells képviselők ennek következtében elájultak. Baltimoreban jul. 11-én 14-en haltak el napszúrás folytán. E napokban 100 fok (Fahrenheit) volt árnyékban. A közúti vasut loval halva rogytak össze. Minthogy a hőség éjjel még győtrőbb mint nappal, sokan háznak kapuja alatt vagy előtt alszanak. Philadelphiából írják július 10-ről: A kiállítás ma délelőtt a retentő hőség daczára is — 102 fok árnyékban — jó látogatottságnak örvendett. Számos napszúrás fordult elő, mely 15 esetben halálos kimenetelű volt. Három kocsinak meggyült a baja az uton és a kiállítási téren összerogyott személyek kórházba szállításával.

Július 11-én a hőmérő délután 105 fokot mutatott árnyékban. Ugyane napon esett is, mi hűtőleg hatott.

— A japáni fejedelmi pár utazása.

Jul. elején a japáni fejedelmi pár nagy kísérettel körutrá indult, hogy a császári birodalom több vidékét bejárja. A mikádó és neje hintón teszik meg az utat. A mikádó elrendelte, hogy ez utján a császári menettől távol maradjon a rendőrség, mert megbizik a nép rendszeretében. Ez tehát uralkodóját színről színre fogja láthatni. Azt is megkívánja a mikádó, hogy senki se vesse magát előtte a földre, vagy hogy ő miatta valaki napi foglaltságában magát megzavarthatni engedje. Minden egyes vidékről a vidék statisztikáját, továbbá az érdemes kereskedők, gazdák, iskolatanítók stb. jegyzékét, ugyszintén a „hű hitvesek” és a becsületes cselédek névsorát fogják neki átnyújtani az előjárók, hogy császári kitüntetésben részesíthetők legyenek.

— Sétáló hal. Különös halat fedeztek föl nem régen Colorado észak-amerikai territorium egyik városá, Sherman mellett, a sziklás-hegyek ormán 8200 lábnyi magasban a tenger színe fölött. E hal félig-meddig kételtű s négy lába van, melyeket a szárazon való járásakor használ. A vízben lábait egészen fölvonja és nyaka körül uszószárnnyakból egész gyűrű képződik, mely bodros nyakkendőhöz hasonlít s az segít neki az uszásban. E halat — ha csakugyan létezik — az aquarium-kevelők bizonyára bármínő áron is meg fogják szerezni.

— A civilizáció Japánban. A „Napkelet szigetbirodalma” máris sajnosan kezdi érezni a mi polgárosultságunk árnyoldalait. A népet igen sok és terhes adóval gyötrik, s e miatt máris komoly zavargások támadtak sok helyen. A sajátoknak nem szabad a kormány eljárását bírálgni s eddigelő több szerkesztőt fogtak be és zártak el a miatt, hogy szabadon mertek nyilatkozni. Tout comme chez nous — pár évtized előtt!

— Utazó fecske. A „Regensburg” nevű gőzhajó kereké alá a tavasszal egy pár fecske Szegeden fészket rakott, banna tojásait kiköltötte, fiait fölnevelte s szárnyaikra bocsátotta, miközben a hajó folyton közlekedett a Tiszán, sőt időközben több napig Budán is volt javítás végett. Az anyafecske Zimonyban, Budán és utközben csak oly hű maradt fészkehez, mint Szegeden, s a mi a legfőbb, még most is, midőn fiai már rég kiszálltak, folyton a hajóval utazik.

— A harozias Markus kisasszony most a drinai halserengetnél van. Egy sokesővű revolvert hord övében és egy könnyű hátultöltő puskát használ. A csapatban rendszeren a parancsnok oldalán lovagol.

V Murad utódjáról.

Mig a harezterén végre döntő események készülnek s a törökök megragadták az egész harezvonalon az offenzívát, szerencsével nyomulva szerb területre, addig Konstantinápolyból bajlóslatu hírek érkeznek Murad szultán betegségről s egy újabb trónválságról. V. Murad, az árnyék-fejedelelem, le fog köszönni az uralkodásról fivere: Abdul Hamid javára. Nem tartjuk érdektelennek ily körülmények között megismertetni olvasóinkat a jövő szultán egyéniségével addig is, mig mint padisával foglalkozhatnánk vele.

Abdul Hamid 1842 szeptember 22-én született, tehát jelenleg majdnem 34 éves. Abdul Medsid szultán gyermekei közül nálánál, az uralkodó szultánon kívül, még Fatime és Refige herezegnek idősebbek. Az első Nuri pasa, a második Edhem pasa — de nem a hasonnyvü berlini török követ — neje. Hamid édes anyja korán elhunyt, őt Abdul Medsid második neje adoptálta, kit igen vagyonos hölgynek tartanak.

Ifjuságát — írja egy stambuli tudósító — a herezeg mindaddig örömei között élte át, mig Abdul Medsid életben volt. Bár azonban nevelésével s oktatásával több tanár volt megbizva, a herezeg nem tanult sokat. 1867-ben, midőn Abdul Aziz szultán magával vitte a párisi világkiállításra, igen tárgult a fiatal herezeg látóköré. Hamid ez alkalommal megtanult valahogyan francziául beszélni is. Gyarapította földrajzi és politikai fogalmait s azóta előszeretettel szokta nézegetni a térképeket, mikből egész gyűjteménye van. Könyvtárában azonban egy franczia szótáron és nyelvtanon kívül csak arab és török művek foglalnak helyet.

Hamid, hihetőség ez utazás tartama alatt s benyomásai folytán, bizonyos európai izlést sajátított el, ugyhogy lakása lehetőleg európaian van berendezve. Ő maga mindig nyugoti öltözetben jár, a fezt leszámítva. A török diszitményeket nem kedveli, s maga körül a modern izlést iparkodik érvényesíteni. Két német férfit, Skander bey, három orvos és Jensen asztalos-mester iránt nemcsak jóakarattal, hanem bizalmassággal is viseltetik. Ez év tavaszán szám-deka volt Németországból földmivészek hozatni, hogy azokat terjedelmes, de miveletlen földbirtokán telepítse le Maszlak és Bujukdere között. Időközben azonban bekövetkezett a trónválság s azóta újabb gondolatok foglalkoztatják.

A német koronaherezeg iránt, mivel németországi utja alkalmával ismerkedett meg, élénk rokonszenvet tanusít. Bismarck herezegről szólva pedig többször mondá: „Ily férfiakra van szükség a Törökországnak is! A mi pasáink csak pénzt gyűjtenek maguknak, az ország pedig elpusztul.” Újabb időben egyáltalán többször szólt levertséggel az ország siralmas helyzetéről.

Hamid herezeg főelőnye Murad szultán fölött abban áll, hogy nem voltak és nincsenek rossz szenvedélyei. Nem iszákos s nem pazarló, sőt olykor kissé fősvény. Nejével békés s házias életet él, a mi persze nem zárja ki, hogy háremében számos odalisket ne tartson. A herezeg, ki fölötté sovány s ugy néz ki, mintha sorvadásban szenvedne, mégis megtartotta testi erejének egy részét. Melle egészséges, noha atyja, Abdul Medsid, sorvadásban halt meg. Hamidnak a sovány arcáról kidülő erős hajlász orr s a hatalmas fekete bajusz erélyes kinézetet kölcsönöznek. Termete közép nagyságu, inkább kicsiny, mint nagy, mintegy öt láb s 4 hüvelyknyi magas. Szeret olykor erejével kérkedni, fölemelve kifizetett karral egy-egy székét.

A herezeg nagy barátja a szelidített állatoknak, főleg a madaraknak, s kedvelte kakadujával órahosszant tud elmulatni. Újabbban lepke- s rovargyűjtemények iránt érdeklődött, minőt egyik munkásánál pillantott meg. Nagy gyönyörűséget lel továbbá a szép lőfegyverekben. Gyűjteményében minden újabb rendszerű hátultöltő fegyver fölaltálható. Olykor vadászni is szokott, s a czellövésben, melyben szorgalmasan gyakorolja magát, ügyességre tett, szert. Egyáltalán mindaz a mi új és divatos: élénken érdekli. Bár általán véve takarékos, nem sajátja a pénz, ha valamit meg akar venni, a mi felkeltette tetszését. A kereskedőket nem fizeti pontosan, a mi egyébiránt közös jellemvonása a keleti nagy uraknak.

Az igazság kedvéért azonban hadd legyen

megemlítve az a körülmény is, hogy a herezeg az utóbbi években ép oly pontatlanul kapta ki járandóságait, mint a hivatalnokok. Utóbbi időben már csak 1000 török fontot kapott havonként, s egy ízben kilenc hónapig kellett várakoznia járandósága kiutalványozására.

Atyjától Hamid egy kis palotát örökölt Kiahat-Hane mellett s egy nagy, de miveletlen — vagy legalább is nagyobb részben miveletlen — földbirtokot Maszlak és Bujukdere között. Maszlak közelében a herezeg két évvel ezelőtt egészen saját izlése szerint csinos nyírlakot építtetett magának. A kis, kétemeletes palota, melyet szép kert s park környekeznek, magaslaton fekszik, honnan regényes kilátás kinálkozik. A partot üvegházak, nagy madárkínálók, gépház, narancsos stb. díszítik. A hárem kertjét természetesen hatalmas magasságu fal köríti.

A palotában Hamid herezeg a folyó év elején egészen családjában élt nejével s két gyermekével: egy hat éves fiúval s egy három éves leánnyal. Egy asztalnál étkezett velük, mint egy boldog, európai családapa. Sajnos, e nyugalmas élet nem tartott sokáig. Áprilisban a herezeg nagyobb, atyjától örökölt palotájába költözött át, hol a politikuskok csakhamar hozzáférköztek.

Hamid, kit általán meglehetősen orthodox muzulmánként tartanak, tényleg igen tüntetőleg végzi a korán által előrt imákat. Ha imáidő alkalmával a szabadban van, szőnyeget fektet a pázsitra, azon gyeveze a szokásos szertartásos imát. Mindazáltal nem a legnagyobb áhitattal látszik imádkozni, s megtörténik, hogy imádkozás közben hirtelen egyik vagy másik szolgájának ad megbizásokat. Míg Murad szultán próklamáltatott, a herezeg felté életét s nem igen hagyja el a dolma-bagdzsei palotát.

Világító állatok.

I. A tengerben.

Ama „csodák” közt, melyek a természet-búvár figyelmét méltán fölkelthetik, az érdekes tüneményeknek az a sorozata, melyet az állatok világosságának nevezünk, nem áll utolsó helyen. Annakra megszoktuk már, hogy a fényt a meleggel vagy hősséggel mindig együttesen lássuk megjelenni, s annyira meg vagyunk győződve a felől, hogy a fény előidézésére a tűznek bármínő neme vagy alakja mulhatatlanul szükséges, hogy képzelünk szokatlan izgatottságha jut, ha oly élő állatot látunk, mely fényt, világosságot lövel szét magából. Pedig tudva van, hogy a világítás, vagy jobban mondva világolás a gerinczstelen állatok családjában több fajnak tulajdonsága.

A „Porcupine” hajóval 1869- és 1870-ben végbe vitt tengerelmi mérések alkalmával, főleg nagyobb mélységekben, tömérdek világító állatot fedeztek föl, ugy hogy Wyville Thomson tanár ama meggyőződésre jutott, miszerint némely puhányfajok ebből a forrásból merítik szokatlanul éles látásukhoz a szükséges fény mennyiséget.

A természet, mint majd minden művében, ugy az állatok világosságának létrehozásánál is bámulatos változatosságot tudott kifejteni. Némely állatoknál valami folyékony váladék a világító anyag, másoknál meg bizonyos alig észrevehető s igen mesterséges kis szervnek működése idézi elő a világítást. Azután az egyik állatfaj sárga fényt, a másik ragyogó zöldet sugároz ki magából; a harmadik halvány lilaszínben tündököl, s van olyan is, melynek világossága egymástól a szírvány összes színeit meglepően utánozza. Hogy e tüneményeket minő okok idézik elő, ma is mélységes titok a tudós világ előtt. Épen ugy nem ismerik ama ezélt sem, a melyre a természet az állatok világosságát rendelte.

Hogy a tenger sajátosságos világítását kimagyarázhassák, mely már a legregőbb hajdanok hajósait is félté bámulattal tölté el, a legkülönbözőbb elméleteket állították fel, mig az igazi okot végre kitalálhatták. 1866-ban egy Tachard nevű lélekész ama nézet mellett kardoskodott, hogy a tenger nappal magába nyeli a nap sugarait s éjjel ismét kilöveli magából. Körülbelül ugyanez idő tájtban Boyle Robert ama surlódásból igyekezett a tenger világosságát kimagyarázni, mely a földnek saját tengelye körüli forgása következtében a víz és a levegő közt szükségképen előáll. Végre a kérdést 1749-ben ama körülmény

oldotta meg, hogy az Adriai-tengerben sok világító állatocskát fedeztek föl s ma már tudjuk, hogy a tengeri állatok alsóbb szervezeti osztályának legnagyobb része kisebb-nagyobb mértékben föl van ruházva e különös vilószerű ragyogás tulajdonságával.

A csillagféregek, tengeri tollak, tengeri csalánok, s más hasonló állatok a világító fénylés megannyi példiul tekinthetők a sugárállatok családjában. A „Porcupine” utazásai alatt, melyekről Thomson tanár igen érdekes, rajzokkal díszített munkát írt, meglepő tapasztalatokat tettek az expediciót kísérő tudósok. A kisebb és fiatalabb állatoknál a villogás legerősebb volt. A fény nem állandó és folytonos, és az állatocskák csillagszerű alakján sem volt egyenletesen szétterjedve. Néha egy-egy tűzvonallal övezte át az állatot, mely a közepe táján legerősebben világított. Azután elhallgult a tűzvonallal az állat egyik csápjának közepe táján egy centiméternyi hosszúságban élesen körvonalozott fényfolt látszott, mely lassanként a csáp vége felé mozgott előre; az is megtörtént, hogy egyszerre mind az öt csáp világított s fényök befelé terjedtek. E villogás oly tengerben, a melyben sok falánk hejanez él, nagyon végzetes adomány lehet.

Némely helyeken minden tárgyat fényt sugárzótt magából, a mi a tenger mélyeségéből a felszínre került s még maga az iszap is fényárban uszott. Némely sugárállat-fajnak oly átható fénye volt, hogy mellette a zseborán biztosan meg lehetett nézni az idő állását. Madeira közelében valami kocsanya nemű állatot halásztak ki a vízből, mely villanyserüleg szórta szét a fényt magából.

A tengervillogás néhány legszebb tüneményét az ugynevezett puhányok családjához tartozó állatok idézik elő. Az Atlanti-tengerben, közel az egyenlítőhöz, egy hejtalan puhány él, mely fehéren izzó hengerhez hasonlít. Az egész állat oly pieziny, hogy csak görösvöl látható, de számtalan külön csoportban olyanformán szokott összeszorulni, hogy minden csoport hat hüvelyk széles és tízenegyhüvelyk hosszú csőt képez. Néha oly sok ilyen cső uszdogál egymás mellett, hogy a tenger víze olvadttá válik hozzá.

A villogás e nemével sajátosságos tünemény áll összefüggésben. A fény színe folytonosan változik, s vörösből hirtelen bíborszínbe, narancsszínbe, zöldbe, kékbe s végre halványsárgába megy át. Egy másik, hasonló erősen fénylő puhány faj a salpidák családjához tartozik, s e faj főleg a Földközi-tengerben s az Atlanti-oczeán melegebb részeiben otthonos. E puhányok is bámulatos mennyiségben uszálnak együtt, s hosszú tűzszalagokat képeznek, a melyek néha egyenesek, azonban sokszor a hullámok ereje által összekuszálódnak s nem ritkán kettős vonalokká idomulnak. A Földközi-tengerben e villogás nem ritkán a hold fényéhez hasonlít s a francziák tejtengernek nevezik azt.

A tengerek izzálatinál is gyakran megvan e fénylő tulajdonság, mely azonban inkább csak bizonyos fereg-fajú állatoknál található, melyek az annelidák osztályába tartoznak; továbbá a kisebb hejanezok igen sok faja is fénylik. A világítás vagy villogás sok esetben valószínűségi élénk szikrázásnak látszik, a hogy ez főleg a medusáknál tapasztalható. Valóban gyönyörű látványt nyújt, mikor a kis állatok tekintélyes csapatokban gyűlnek össze, s a vizet főleg ha hullámoz, fényszikrák árasztják el, a melyek a gombostűfét és a borsó nagysága közt váltakoznak és számtalan sok myriádban jelennek meg és tűnnek el.

II. A szárazföldön.

Ha elhagyjuk a tengerek világát s a szárazföld lakóihoz fordulunk, itt a világító állatok számát jelentékenyen megapadva fogjuk találni. A szárazföldi állatok közül csekély kivétellel csak az iz-állatok vannak felruházva a villogás tulajdonságával, s ezek közt is a rovarok családja áll első helyen. A természetűdösök két- vagy háromszáz ilyen világító bogárfajt ismernek, a melyek majd mind a lampyridákhoz, ellenben a híres tűzlegy, mely a nyugot-indiai szigetek hölgyeinél a drágaköveket helyettesíti, a második vagyis klatetidák osztályához tartozik. A

szervek, melyekből a fény kisugárzik, mindkét családnál nagyon hasonlítanak egymáshoz. Ha egy fénybogarca testének hátulsó részét föl-metszjük, két kis zacskóalakú sejtszövetet fogunk találni, melyek az oldalok mellett közvetlenül a bőr alatt fekszenek. A sejtek oly anyaggal vannak tele, mely görsővel nézve puha sárgás zsíros vagy kövérséghez hasonlít. Ha elmúlt az idő, melyben a fénybogarca világítani szokott, e zsírsanyag is eltűnik. A zacskókat számtalan kis légső veszi körül, melyek nagyobb esőben s a bőrnek légnyílásában végződnek. Hogy a fény kisugározhatóság, ehhez mulhatatlanul szükséges, hogy a zacskók a szabad levegővel összeköttetésben álljanak. Innen magyarázhatjuk ki, hogy miért tűnik el oly hirtelen a fénybogar világitó ereje, mert az állatka testzése szerint zárhatja be légsőveit. Ez azonban teljesen még sem sikerül neki, mert hátsó részének utolsó gyűrűje vagyis rovátkája alatt még két kisebb, szintén sárgás anyaggal telt zacskó van, mely fölött nem bír korlátlan rendelkezéssel.

Az ugynevezett világitó vagy tűzlegyek közt legismertesebb az a bogár, melyet Spanyol-Amerikában és Nyugat-Indiában Cocujának neveznek. Fénye oly erős, hogy az emberek még hasznukra is fordíthatják. Ha öt-hat ilyen bogarat üveg alá zárnak, oly lámpát képeznek, a melynek fényénél közönséges esti vagy éji munkát kényelmesen végezhetnek. A fény a mellén lévő sárga pontból sugárzik szét. Kettőt a röptük olyankor, mikor az állat nem repül, egészen elfödnek. Mikor az állat repül, a fényt a gyors lélegzés, melyet a mozgás idéz elő, még erősebb teszi. A világitó anyag itt nagyobb mennyiségben van meg, mint a fénybogarénál, s ha a test hátuljának rovátkáit gyöngön szétvesszük, a közök félig átlátszó bőren át csakugy önzölnek elő a benső fény.

A világitó bogaraknak két keletindiai faja különösen említésre méltó. Singapore szigetén egy lampyris él, melynek különösen átható világitó ereje van. E bogarak össze szoktak gyűlni a fák lombkoronái alatt s lámpaikat egyszerre hagyják világítani. Erre a fát egy perc alatt villogó szikrák lepik el, melyek azonban már a másik pillanatban kettő vagy három kivételével mind eltűnnek. Az időközök, melyek alatt a homályosság tart, csupán egy másodperc-re terjednek. Ugy látszik, hogy ez idő alatt az állatok pihennek, s ha háborgatják őket, fényüket rendetlenül s rövidebb időközökben csillogtatják. Borneonak szintén van egy fénybogara, mely három sor világitó pontokkal van ellátva s melyet főleg a galylek és száraz levelek közt találunk leggyakrabban. Fénypontjainak egyik sora háta hosszában, míg a másik kettő oldalain vonul végig.

A soklábunak és glisztának szintén van világitó ereje. A soklábú, mely másfél hüvelyk hosszúra nő, szereti a lombok alját fölkeresni, hol gyakran lehet látni, a mint a földön mászkálva rovarokra leskelődik, melyekkel táplálkozik bizonyos időközönként. Fényének forrása bizonyos nedv, a melyet maga választ ki, és melylyel egész testét be tudja kenni. A fény sokkal ragyogóbb, mikor az állatot ingerlik s ha nedvét kezünkre vesszük, néhány másodpercig még azután is világít. Egy francia természetbuvár Páris közelében sajátságos jelenetnek, jobban mondva tünénynek volt szemtanúja, melyet fénylő soklábunak idéztek elő. Ertesítették őt, hogy a mezőn, a házhoz közel, oly gliszták vannak, melyek izzó színre módjára világítanak. Mikor a tudós a hely színeért, csak itt-ott látott a földön pár fénylő vonalat vagy foltot, de mikor asót vett kezébe s a földet fölsta, annyira tömredék állapot jelen meg, hogy az egész föld ragyogott tőlük.

Az állatok világításának okairól igen sok elméletet állítottak föl, de végleges megállapodásra e tekintetben a tudomány maig sem jutott. Némely tudósok a villogást bizonyos vilányagok lassu elégetésének tulajdonítják, mely anyagok az állatok kiváladékaiban találhatók. Mások ismét egészen sajátos tulajdonságnak tekintik azt, olyanszerűnek, mint a sajgócsók (angolnák) villanyos ereje. Kísérletek folytán ugy találták, hogy a világitó anyag fénylőképesseget átruházhatja mindazon szilárd vagy folyékony tárgyra, melylyel érintkezésbe jut. A fény kialszik a hidegben, a forróvízben és erős izgató szerekkel; a légüres térben is eltűnik az, de a

levegő odajutásával ismét elő áll, s mérsékelt melegség s enyhébb izgató szerek által még növekszik. A fénybogarénál a sárgás anyaggal telt két zacskónak az a különös tulajdonsága van, hogy pár óráig azután is fénylenek. ha már az állat testétől el vannak választva. Ha oly vízen, melyben medusák vannak, galvanikus folyamatot bocsátunk keresztül, semmi hatás nem mutatkozik, de a villanyáram folyama rövid idő alatt a víz állandó villogását idézi elő. Negyedóra múlva eltűnik a fény s nem lehet többé előidézni. Ekkor az állatok, melyekből a fény kiáradott, hihetőleg már meg vannak halva.

Sámi Lajos.

Kelet-európai szláv és török hírlapok.

Mikor a jelen év elején Leontijeff, a vállalkozó szellemű orosz journalist, elhunyt, a külföldi lapok érdekes adatokat közöltek a kelet-európai hírlapirodalomról, s különösen Leontijeffről több lap azt írta, hogy eredményes működésével az orosz birodalom egész hírlaprendszerének forradalmat idézett elő. Leontijeff 1855. körül kezdé meg fáradozásait a hírlapirodalom terén, mikor csupán két nevezetesebb hírlap jelent meg orosz nyelven s azok is a hírlapirodalom leggyaralóbb termékei közé tartoztak. Az egyik nem volt egyéb, mint az orosz kormány trombitája, melylyel minden tényt dicsőített, míg a másik, a „Sjéwernaja Pts'eta“ („Északi méh“), bár aránylag sokkal népszerűbb vala, mindabban, a mi egy hírlapot kívánatos és keresetté tehet, még nagyon hátra állott. De Leontijeffnek újabb és ügyesebben összeállított hírlapok alapításában és vezetésében tanusított erélye és kitartása üdvös változást idézett elő, s most már a mérhetetlen orosz birodalom nagyobb városaiban sok ügyesen és vonzóan összeállított hírlap terjeszti a közműveltséget.

Az újabb és jelesebb orosz hírlapok közül fölemlítendőnek tartjuk a „Golos“-t („Hang“), mely Szt.-Pétervárt jelenik meg. Az orosz lapoknak ugyan soha sem volt s természetesen most sincs megengedve, hogy a politikai ügyek fölött a szabadság oly mértékével nyilváníthatassák nézeteiket, mint más olyan országok hírlapjai, hol másféleképpen a cenzúra szintén nem mondható nagyon lazának; de főleg újdonsági rovataik a körülményekhez képest kielégítők, s irodalmi és tudományos szemléik is eléggé megbízhatók.

Európa kisebb szláv tartományaiiban és törzseiben a hírlapok egy idő óta feltűnően elszaporodtak s lényeges befolyást gyakorolnak illető nemzeteik gondolkodására. Például a Prágában megjelenő „Brousek“ című cseh lap ugyan kisebb alakú, de jól szerkesztett és csinosan kiállított újság, melynek hasábjai az utóbbi időben valóságoslag el voltak árasztva Hercegovina iránt tanusított élenk rokonszenvvel, s a szultán uralma alatt élő egyéb szláv törzseknek is nagy patrónusa.

Az időnként fel-fellázadó török-szláv tartományok ügye iránt érzett rokonszenv legmagasabb fokát érte el mindenkor a belgrádi és csetinjei lapokban; mert tudvalevőleg a kis Montenegró egyszerű fővárosában is jelenik meg egy hírlap, melynek szerkesztője — angol eredetű forrásom szerint, melyből e közlemény főbb adatait merítettem — Rasch Gusztáv német író és utazó. Igaz, hogy a belgrádi hírlapok harcizás hangulata — természetesen a szerb-török háború kitörése előtt — az európai diplomácia nyomása alatt olykor-olykor alább hagyott, de kétségtelen, hogy Szerbia, Románia, Dalmácia és Horvátország (s a mi déli — szerb — vidékeink) majdnem összes szláv nyelvű hírlapjai a panszlavizmus titkos vagy nyilvános szolgálatában állanak, s örömmel üdvözlők a mostani — csaknem általánossá vált délszláv mozgalmat.

A hírlapirodalom terén ma már Törökország sincs nagyon elmaradva Európa többi államaival, sőt Konstantinápolyban pár igen ügyesen szerkesztett hírlap jelenik meg. A francia, olasz, angol, arab, örmény stb. nyelveken megjelenő hírlapokon kívül néhány török nyelvű is van. Természetesen az utóbbiak közül a legtöbb a kormány tényeinek hí magasztalója — ugy van ez más abszolút államokban is, — de

azért a törökországi közérület hullámzásaihoz a legügyesebben tudnak alkalmazkodni. A hivatalos újság, a „Taquimi Vagaj“-n kívül, mely régebben francia nyelven jelent meg, legkiválóbb török hírlapok a „Dzseridei Havadis“ és a „Terguman Ahval“.

Azonban legnagyobb virágzásnak indult a hírlapirodalom Európa keletén az Akropolis lábainál, Athénben, Új-Görögország fővárosában. Ugy látszik, hogy e tiszteletről méltó, klasszikus talajon igen jól tenyésznek azok, mert ma Görögországban több mint nyolcvan hírlap és folyóirat jelenik meg, s azok legnagyobb része magában Athénben. A legbefolyásosabb görög hírlapok közé tartozik a „Neologos Athénón“ („Athénei híradó“). E hírlap mult évi márczius 21-iki számát bővebben ismertetik az angol író, kiknek ezike közleményem alapjául szolgált. A lap legnagyobb részét helyi érdekű közlemények töltik be. Azután következnek — majdnem fél kolumnán keresztül — távirati tudósítások (telegraphemata), melyeknél gondosan meg van jelölve, hogy azok mind a „Neologos“ eredeti táviratait, híreket közölve „Parisioi“-ból, azután „Madrite“-ból, „Beligradión“-ból s Európá más pontjairól. A többiek közt van egy sürgöny „Baioné“-ból (Bayonne), mely tudtul adja, hogy a karlisták közt a megszökések napi rendben vannak, de azért Don Karlos azokkal, kik hozzá hívek maradtak, folytatni szándékszik a háborút. Azok kedvéért, kik az új-görög nyelvet a régi hellének klasszikus nyelvvel összehasonlítani ohaítják, ide igatjuk az utóbbi sürgönyt eredetiben: „Hai apostasiai tón Karolistón auxanousin apo hémeras eis hémeran. Legetai hótí ho Don Karolos thelei exakolouthesei ton polemon meta tón piston auton.“

A „Neologos Athénón“ görög nyelven és betűkkel nyomatik Plato és Sokrates honában s a szokásos távirati tudósításokon, helyi és napi érdekű szerkesztői rovatokon és hirdetésekön kívül, melyek a közönséges modern hírlapok megszokott kellekei, feltűnő nemzeti önértékről tanuskodó cikkeket is tartalmaz. Kétségtelen, hogy a vállalkozó szellemű és jól szerkesztett hírlapok számának növekedése földrészünk keletén, főleg a tudatlan és műveletlen szláv törzsek közt, nagyban elő fogja segíteni az ott lakó népek műveltségének s fejlődésének szükségessé vált fokozódását, s ugy erkölcsileg, mint értelmileg javítani fogja őket — csak természetesen az önző orosz befolyás alól tudnának mielőbb kibontakozni. Addig azonban eszköz lesznek egy idegen hatalom kezében és tehetetlen gyarló eszközzé sülyesztik alá a népet is, melynek pedig emelésére volna hivatva.

—s—

A hétről.

☉ „Bele estünk, benne vagyunk, onnan ki sem szabadulunk“ — mig egy hatalmas, üdítő zápor nem jön. Az olvasó sejtí, hogy a kánikuláról van szó. Valósággal izzadunk, hogy Csernájef se különben. Már több egy heténél, hogy tropikus hőség uralkodik, mely terheessé teszi a kimozdulást a szinte olvadással fenyegető aszfalt. Közönségünk csak naplemente után kezd éledni azon lethargiából, mely idegeit napközben lebilincselve tartja. De ekkor csakugy önzöl a lakosság a sétáhelyekre, a városligetbe s mindenekelőtt a korzóra, mely nyolcz és féltíz óra között egész embertömegeknek szolgál gyűlhelyül.

A látvány, melyet este a lánczhidterttől a plébánia-templomig terjedő pompás utvonat nyújt, igazán nagyvárosias. Megannyi gyönyörök gyanánt csilámlanak a széles járda fölött a légszesszámplák, fényes világót vetve a házak márványlemezü asztalai mellett fagyaltot vagy jeges kávét szórólgető közönségre. A redouttéri kioszk virággyai közül mindig sokan — főleg idegenek — gyönyörködnek a hold által ezüst fényvel bevont budai várhegy regényes látványában. Harsogó zeneszóval siklik tova a Duna sötét, esendes tükre a Margitszigetről jövő utolsó hajó, magával hozva a kirándult

közönség utócsapatát s a zenekart. Még éjjel felé is találkoztak magános sétálókkal a part mentén, kik élvezettel szívják be a meghűlt levegőt.

A kávéházak asztalainál kézzel-kézre járnak az esti lapok. Mindenki türelmetlenül vár újabb híreket a harcztérről, melyen a törökök jelentékeny sikert vívtak ki július 30-ka óta. Abdul-Kerim végre csakugyan megkezdte az offensívát, győzelmesen vonulva seregével szerb területre. De a hírek gyérebbe érkeznek, semhogy kielégíthetnek a közönség érdekeltségét. A hivatalos táviratokra többé nem adunk semmit, a hadseregeknél levő külön tudósítók sürgönyei pedig csak jelentésként, olykor 24 órai késedelem után jutnak rendeltetésük helyére. Legnehezebb földadatok a török főhadiszálláson levő tudósítóknak van, kiknek — mert táviradállo más nincs a közelben — olykor hét-nyolcz óráig kell lovagolni a legközelebbi állomásig. Lehetséges egyébiránt, hogy mialatt e sorokat írjuk, nagy és döntő ütközetet vívnak egymással a török és szerb főseregek. A harc fordulópontja most Gurgusevatz körül van. Ha Abdul-Kerimnek sikerül itt megverni Csernájefet, akkor a többi szerb seregek is kénytelenek elhagyni eddigi hadállásukat s visszavonulni az ország belsejébe.

Pelagies archimandrita.

Külön cikket nem érdemelvén, itt emlékezünk meg egy nem rég sokat emlegetett, de most jó helyre került délszláv agitátorról: Pelagies archimandritáról, kinek arczképét itt közöljük. Pelagies, ki magyar területen s nevezetesen a végvidéken is kezdett izgatókép szerepelni a mult évben, a magyar államból kitiltott, s majd Boszniában, majd Bulgáriában szította a lázítás tüzeit. Mintegy két hónap előtt újra magyar területre jött, a végből, hogy a belebbezett boszniai és hercegovinai menekülteket kicsábítsa a törökök elleni harcba. Egy katonai őrszár által azonban elfogatták, a kormány által Miskolcra belebbezett, hol a magyar állam kenyerén él.

E szláv izgató multjáról elég lesz a következők feljegyezni: 1840-ben született Boszniában Banjalukában; 1861-ben Kiewbe ment, a hol hittant tanult, s 1868-ban tért vissza hazájába, itt pár évet klastromban töltött.

Inkább politikai izgatással foglalkozott, mintsem papi teendővel. Beutazta Bosniát, Hercegovinát, Montenegrót, mindenütt lázadásra izgatván a szlávokat. Egy ízben a török hatóságok Kis-Azsiába internálták, de onnan Oroszország közbenjárása folytán kiszabadult. Azután is tovább folytatta az izgatást, mignem magyar földön közelebb el nem fogott. Miskolcra jó helyt van; ott bizonyosan nem szerethet híveket a délszláv ábrándoknak.

Irodalom és művészet.

— „Magyar bors“ cím alatt vettünk egy csinos kötetet, mely válogatott, magyar és külföldi adomák gyűjteménye. Vajda János szerkesztő e gyűjteményt s oly változatossággal, hogy benne fejedelmek, államférfiak, írók, művészek, színészek, főurak, urasok, papok, katonák, vadászok, hivatalnokok, diákok, orvosok, nagyvárosiak, mesteremberek, parasztok, zsidók, cigányok s egyéb nemzetségek életéből vett adomák fordulnak elő. Elég sok benne az új s eddig kevésbé, vagy nem is ismert adoma, de az ismertebbek is élvezetesebbé válnak a jó és talpra esett előadásban, melyek itt elbeszélve vannak. A Franklin-társulat adta ki s ára 1 frt 40 kr.

— „A haza bölcsője“ cím alatt egy emlékkönyvet szerkesztett Áldor Imre, mely tulajdonképpen életrajzi vázlat vagy legalább némi életrajzi vázlat alakjában gyűjti össze mindazon adalékokat Deák Ferencz születésétől haláláig, a melyek a nagy hazafi életrajzára vonatkozólag kivált az újabb időben megjelentek. Érdekes tarka könyv, melynek átlapozgatása sok szórakoztatást nyújt, mert a politikai és nemzetgazdasági beszédek és adomák, a komoly és tréfi jellemző adatok egymást váltogatják e munkában. Kiadta a Franklin-társulat. Ára 1 frt 60 kr.

— „Dugonics-album“ jelenik meg a szegedi Dugonics-szobor leleplezési ünnepéje alkalmával. Az album, melyet Nagy Sándor, a „Szegedi Híradó“ szerkesztője s Farkas Antal főkeáltanodai tanár szerkesztenek, Dugonics élet- és jellemrajzát (sok új adattal), művei ismertetését, a szobor történetét, Szász Károly dicsőítőmennyét, stb. fogja tartalmazni, s benne lesz Dugonics arczképe és a szobor rajza is. A díszes album előfizetési ára 1 frt, diszkötésben 2 frt.

— A Kárpát-egylet érdekes évkönyvet adott ki az idén is tagjai részére. Nagy negyedrétben 355 lapon tartalmaz az alp-világára vonatkozó közleményeket. Magyar és német szöveggel együtt jelent meg, minthogy az egyletnek számos tagja van Gali-cziában is. E derék egylet három év alatt már jól megismosodott, és sokat fárado, hogy a Tátra bérceit hozzáférhetőkké tegye, s azokat tudományosan is megismertesse. A párisi földrajzi társulat kiállításán is érdekes gyűjteményben és fényképekben mutatta be a Kárpátokat, s ezért kitüntető okiratot kapott. A hegycsúcsok között utakat készített, menházakat épít, hogy zivatar elől fedél biztosítsa a kirándulót; megbízható kalauzokat tart, gondoskodott a Tátra hegység pontos térképéről, s nem sokára magyarosó könyvet is ad ki, ugy hogy a Kárpát-egylet érdeméből most már biztosan lehet utazni a regényes bércek közt. A tagok évenként 2 frtot fizetnek, s ezért június elejétől szept. 15-ig abban az előnyben is részesülnek, hogy a felvidéki vasutakon harmadrészi árért utaznak. Tagjainak száma tavaly 1020 volt, de azóta ismét gyarapodott: vagyona 2521 frt 57 krt tett, bevétele pedig 5234 frtot. Ez adatokat s az egylet működését az „Évkönyv“ első közleménye adja elő. A többi közlemény közt is sok érdekes találunk. Ilyenek a „Gerlachfalvi csues hatodik megmászása“ dr. Dezső Dénestől, „A magas Tátra tengerszeméről“ ugyanattól, „A magas Tátra tavai“ Hradsky Józseftől, „Kézmárc magassága a tenger színe fölött“ Kolbenheyer Károlytól, „Liptómegey légűneti és égáji viszonyai“ Majláth Bélától, „A Kárpát-hegység pomológiai tekintetben“ Ordódy Istvántól, „A kárpáti homokkő elválási idomairól“ Raisz Mikstól, „A magyar Tátra gránitjai“ Róth Samutól. „A hegységi erők kezeléséről és fölújításáról, különös tekintettel a Közép-Kárpátokra“ Rouland Vilmostól, „Szepez-Bélatól Szecváncig“ Weber Samutól, „Egy éj a Tátrában“ Lőrencz Győzőtől, „Az Alpegyesületek története“ Déchy Móról, végül: „Bibliotheca Carpatica“, vagyis a Kárpátokra vonatkozó különböző nyelven megjelent könyvek és hírlapi közlemények jegyzéke, Payer Hugótól. Az érdekes és változatos tartalmu évkönyv ára 2 forint.

— Schwiedland Frigyes „Francia nyelv-tanár“-ból, mely iskolák és magántanulók számára négy folyamban van feldolgozva, most jelent meg a

negyedik folyam, mely a beszédreketek szó-vonzat tekintetében tárgyalja s általában az egész francia szókötést ismerteti. E mű szándékosan van hosszabbra és lassabb haladásra dolgozva, mint ugyan-ezen szerzőnek első francia nyelvtana volt; de e részletezés nagy előnyére szolgál a munkának, melyből most már megtanulhatják növendékeink a francia szókötést is, melyet eddig francia nyelvtanaink csaknem teljesen mellőztek. A könyv a Franklin-társulatnál kapható, s a 4-ik folyamára 80 kr.

— A Franklin-társulat „Falusi könyvtár“ című olcsó gyűjteményéből ismét két füzet jelent meg, a 20. és 21. füzetek. Az első „A földművelés alapelvei“ francziából Rendu Viktor után közli Grubicz Géza; a második pedig „A beteg sertés orvoslása“ melyet tapasztalatai alapján ismertető Dely Mátyás, Debreczen város nagyhortobágyi állatorvosa. A „Falusi könyvtár“ ára füzetenként 50 kr.

— Törvények kiadása. Ráth Mór kiadásában megjelentek: az „1876-ik évi országgyűlési törvény-cikkek“ 3-dik füzet (a 17-dik törvényeizikktől a 37-dikig), zsebkadásban, ára 80 kr, nagyobb kiadásban szintén 80 kr, s „A népiszkolai hatóságról“ szóló törvényezik, ára 20 kr.

— A nemzeti színház tagjai már összegyűltek, s a próbák megkezdődtek. A még e hóban színrehozandó művek egyike lesz Shakespeare „Sok hűhó semmiért“ cz. vígjátéka, Arany László fordításában; főszerzőit Lendvayné asszony és Náday fogják játszani. Az előadások e hó 17-én kezdik meg.

— A népszínházat a rekkenő hőségben nem nagy közönség látogatja, s a vendégszerreplek alatt is csak félig télt meg. Baloghné asszony már befogazta vendégszerreplest, s az eredmény alkalmasint az lesz, hogy szerződöttetik népszínműi énekesnőnek. A mult héten Vízváry folytatta vendégszerreplest, játsván a „Csizmadia mint kísértet“-ben Fodrák Miskát, a „Fipsz“ című boházatban a szabót, s az „Utolsó zsidó“-ban egy mulatságos genre-alakot. Jókdedvel és mulattató hatással játszott mindannyiszor.

Közintézetek, egyletek.

— A magyar történelmi társulat tudvalevőleg idei vándorgyűlését Gömörben tartja. A kirándulásban részt vevő tagok aug. 20-án d. u. 5 órakor tartanak a fővárosban előértekezletet, melyben a közlelbi részleteket állapítják meg, és más nap reggel indulnak el a kitűzött vidékre a magyar államvasuton.

— A honvédménházban jelenleg 60 rokkant honvéd nyer ellátást. Törődött, vagy béna emberek lévén, otthon töltik az időt, s ezalatt jó szórakoztató volna számukra, ha olvasmány akadna. A kiknek fölösleges könyveik vannak, nagy jótékonyaságot teljesítenének, ha elküldnék azokat a menház parancsnokságához, Budapest, álló ut, 10. szám.

— A bukaresti magyar társulat a mult napokban avatta föl díszes olvasótermét. Nagy István elnök tartotta a megnyitó beszédét; azután Baczoni Ádám titkár tartott felolvasást a Bukarestben létezett magyar társulatokról. Az első bukaresti magyar társulat 1857. alakult meg az egylet mostani elnöke Nagy István és Koos Ferencz buzgó fáradozásai folytán — „Hunnia“ név alatt. Az 1864-dik évben alakult egy más magyar társulat is „magyar iparos-egylet“ név alatt. Ez fentartotta magát 3 évig. A „Hunnia“ és „magyar iparos-egylet“ 1867. ápril 1-én vagyonostul egyesült egymással. Közbejött kellemetlen események következtében már 1868. nov. 5-én elvált egymástól a két társaság, s előbbi ezimeket visszavéve, léteztek az 1873-ik év elejéig. Alakult egy újabb hasznos magyar társulat is a „temetkezési társulat“ 1864-ben és 100 tagra felfszaporodott, elnökévé Nagy István lett, a ki attól fogva folyást elnöke is volt e társulatnak, mely folyást népesedett, és így vagyona is gyarapodott. Ez egylet 1865-től kezdve bezárólag 1875-ig, tehát 11 év alatt 52 kis- és 85 nagykoru tagja, összesen 137 egyén eltömetésére kifizetett 12,367 frankot.

Egyház és iskola.

— Steindl Imre építész s műegyetemi tanár a közoktatási miniszter kinevezte a kassai dóm megújítására alakított bizottságba. E bizottság most

vizsgálja meg a híres góth templomot, melyet az üresen álló püspökség jövedelméből állítanak helyre.

— **Szegeden** Tóth János kegyesrendi szerzetes s városi népiszkolai felügyelő, tanári pályájának fél-százados évfordulója alkalmával, az ottani polgári lányiskolának ajándékozta végkép az abban saját költségén feállított természettani gyűjteményt.

Balesetek, elemi csapások.

— **Felhőszakadás** dühöngött júl. 28-án az ugynevezett erdélyi Hegyalján. A rohanó víz Magyar-Igen nagy részét ellepte; a lakosok a padlásokra menekültek; több ház összeomlott. Sárd, Gáld, B.-Bocsárd községek is sokat szenvedtek, főképp pedig Krakkó, hol nemcsak házak omlottak össze, hanem több emberélet is áldozatul esett.

— **Vízfelvált.** Mult hó 6-dikán Alsó-Szoporban Szilágymegyében Steinberg Lipót haszonbérlo neje, nővérével és 6 éves fiacskájával a Krasznában fürödtek. A kis fiu játszmán kezdett, de egyszerre a víz alá bukkott; néje mentésére rohant, de ő is elmerült. Ekkor a kétségbeesett anya sietett segítségükre, de ő is a mélységbe süllyedt, s ott veszték mind a hárman. A holttesteket N.-Károlyba vitték a szülőkhöz, s ott temették el.

— **Tűzvész.** A Hegyalján, Maádon júl. 29-én hatvan háznál több lett a lángok martaléka. A tűz a város közepén támadt, s az erős éjszaki szél által szítva, déli irányban a város széleig egész házsortokat elpusztított.

— **Nagy szerencsétlenség** történt aug. 2-án a csillag-utczában levő Kerkapoly-féle házban. Két napszamos egy nehéz szekrényt szállított fel a harmadik emeletre, de a lépésnél elfáradván, a szekrényt a folyosónak egy még megerősítetlen rácsotához támasztották, mely a nyomásnak engedve, kisiklott helyéből s a szekrényt a két munkással együtt magával rántotta a földszintre. A munkások egyike, Scheiter József, kinek nagyszámu családja volt, azonnal szörnyet halt, a másik pedig halálosan megsebesült.

— **Szerencsétlen lövés.** A pestmegyei Miskén Karasz Sándor főeleml tanító, vigyázatlanságból ejtett lövéssel halálosan megsebzé magát. A szerencsétlen fiatal ember a környék tanítóinak egyik legképzettebbje.

Mi ujság?

— **Székács temetése** aug. 1-ső napján d. n. 5 órakor történt meg, megillető gyászompával, melynek költségeit maga az egyházközség viselte. A halott az iskola-épület nagy termében volt kiterítve, s innen vitték át a korszorukkal fedett kopsoróban a templomba, melynek oltára, szószeke fekete leplekkel volt borítva. A templomban voltak a különböző egyházi küldöttségek, az akadémia és Kisfaludy-társaság képviselői, különböző felekezeti papok, s a miniszterek közül Perczel és Szende, továbbá Ráth főpolgármester, stb. A gyászéneket után Szederényi Gusztáv bányakerületi szuperintendens tartott beszédet, megemlékezve az elhunyt polgári, egyházi és irodalmi érdemeiről. Utána Dolsehall helybeli evang. német hitszónok mondott búcsúbeszédet. A kopsorút fátylós polgárok, megyei hajdúk vették körül, s emelték föl a tolongó nagy sokaság közt a halottas kocsi. A menetben számos egyet vett részt fekete zászlókkal; következtek aztán: a protestáns papság, mind ünnepi talárban és palástban, küldöttségek, köztük a jó szülőföld: Orosháza küldöttei, kik közt egy egyszerű polgár hozott magával *egy kendő földet* is, hogy a szülőföld pora is vegyüljön az üdvözöltnék sírhantjai közé. A hatlvas gyászkoesi teteje is borítva volt korszoroval, zöld füzérral. A szemföldét szalagjait tekintélyes polgárok vitték, mellettük mások fátylakkal haladtak két oldalt. Egész a sereg folyton nagy sokaság kísérté a kopsorót.

— **A statisztikai kongresszus** tagjai több kirándulást fognak tenni az ország különböző vidékeire. Így *Mezőhegyesre*, az *aldunai* tájakra, onnan *Anina*, *Oravica* és *Resicza*ra, hogy e nagyjelentőségű bányatelepekben a virágzó bányászatot és acélgyártást tanulmányozzák. A terv szerint a tagok szeptember 8-án reggel külön vonattal érkeznek Temesvárra.

— **Főpapjaink** is meghívót kaptak az őstörténelmi kongresszusra, és közülük Haynald Lajos, Ipolyi Arnold, Schlauch Lőrincz, Kovács Zsigmond, Samassa János megígérték részvételüket a kongresszus ülésén.

— **Tisza miniszterelnök**, ki jelenleg nem vette igénybe szabadságidejét, s a pénzügyminiszter távollétében ezt is helyettesíti, egy kis lakást vett ki a Margitszigeten. Ide minden este kimegy s onnét jár naponként a hivatalba.

— **Szeged** néhány nap múlva e zürzavaros időkben valóságos oázis lesz, hol a szorgalom, az ipar művei mellett a költészet és művészet is csöndet követel magának a háboru zajában. Az iparkiallítás megnyitása, a Dugonics-szobor leleplezése, az orsz. dalárünnepély, és a nyári szinkor megnyitása egyszerre történik. A kiállításra eddig 1060 kiállítás jelentkezett, ezek közül 350 gyűjteményes kiállítás. Leghatalmasabb lesz gr. Károlyi György gyűjteményes kiállítása, mely összes urodalmainak erdő, bánya- és mezőgazdasági termékeit mutatja be. Kiváló ünnepély lesz a szobor-leleplezés is. A talapzat fölépítését most kezdik meg, s a szobor is megérkezik a legközelebbi napokban. A dalárünnepélyre mintegy 900 tag jelentkezett; ennien sem énekeltek még nálunk. A kiállítás bizottsága meghívta a statisztikai kongresszus tagjait is. Az ünnepélyek sorrendje következő: Aug. 19-én reggel az orsz. dalár-szövetség közgyűlése, ugyanakkor 10 órakor a Dugonics szobor leleplezése; 20-án az iparkiallítás megnyitása; d. n. dalárverseny; 21-én virágkiállítás; 22-én állatkiallítás, aug. 24-ig a kiállítások megtekintése, 24-étől 26-ig a bíráló jury működése; 26-án este az iparos ifjúsági egyletek ünnepélye. Szept. 3-án d. e. hirdetik ki a jury ítéletét, d. n. pedig az alföldi molnárokat tartanak kongresszust; szept. 10-én a kiállítás bezárása; 11—13-án a kiállítási vásár.

— **A debreczeni csata** évfordulóján, aug. 2-án az idén is megkoszorúzták az elesettek sírját; de az ünnepély iránt Debreczen nem nagy részvétet tanúsított. Az „emlékkert”-ből régi egyenruhás honvédek vezetése alatt indult a menet a honvédsírokhöz, melyeknél emlékbeszédet és szavalatot tartottak.

— **Deák Ferencz életnagyságu arcképe** Montmege megrendelése folytán Vastagh György festő műtermében elkészülvén, e hó közepén rendeltetése helyére, Ipolyisra fog szállítani. Az arckép ülő alakban tünteti fel a nagy hazaút, s nemesek élethűsége, hanem általában művészeti kivétel tekintetben is igen dicsérik azt.

— **Izsó Miklós özvegyének** a király kétszáz forintnyi évi kegydíjt engedélyeztet. Izsó Miklós ugyan — mint a mintarajzadó tanára — csak négy évig szolgált az állam közköztartási érdekeit, de ő felsége tekintetbe vette, hogy oly genialis művész volt, kinek elhunytával nem kell szabályszerűleg mérlegelni a szolgálati éveket.

— **József főherczeg** bőkezűsége folytán Kis-Jenőn távírda-állomás nyitattik; ő felsége építteti a helyiséget és évenként 300 frttal és természetbeni járandóságokkal járul a postatiszt fizetéséhez, ki egyuttal távír-tiszt is lesz. Kis-Jenő szörnnyvasut által kapcsolatba fogják hozni a körös-völgyi vasutal is.

— **Kállay Béni képviselő**, a volt belgrádi konzul elutaszott Törökországba. Pár napot Belgrádban töltött, s onnan folytatja tovább útját.

— **Dr. Várady Antal**, tehetséges fiatal költő, a közelebbi Karácsonyi-pályázaton leginkább kitűnt „Judas Iskariotes” című dráma szerzője, a budai főreáltanodához rendes tanárnak nevezetett ki.

— **Érdekes „gyémánt” gyűjteményt** vettek meg a nemzeti muzeum számára Angliában. A világ legnagyobb gyémántjainak tökéletes másolatait tartalmazza ez mintegy 12 darabban. Bámulatos ügyességgel vannak utánzóva a gyémántok, s voltaképp csak arról ismerhetők fel, hogy nem oly hidegek mint az igaziak, s nem játszanak olyan tüzes fényt.

— **Az állami menések** számára B. Simonyi miniszter megvételte a szultán istállójából öt arab mént 19 ezer frankért. Az osztrák-magyar követtség utján megvásárolt ezen lovak közül az egyik tíz éves, kettő hét éves, s egy öt éves. Bálnóra fognak

szállítani via Triest, s a napokban egy hozzáértő fog Konstantinápolyba indulni, hogy intézkedjék a szükségsekre.

— **Vihar a Balatonon.** Mult hó 29-én déltán dr. Lenhossek egyetemi tanár családjával, sógor-nőjével, inasával és evező legényekkel, összesen tizenketten egy csolnokon átmentek B.-Füredről Tihanyba. Borongós és szeles idő mutatkozván, alkonyat felé visszasiettek Füredre, s a csolnaknak vettek még egy beteg gyermeket is, hogy átvigyék Füredre az orvoshoz. Már közel értek Füredhez, mikor a vihar teljes erejében kitört s magával ragadta a csolnakot. Az evezőkkel nem bírtak a legények, a kormány erőfeszítése is hasztalan volt, a csolnakot a tajtékzó hullámok szeszélye ragadta. Sokan tengeri betegséget kaptak s mindenki a legborzasztóbbra készült. A beteg gyermek a csolnak fenekén elterülve halotti énekeket énekelt; a nők, gyermekek imádkoztak, a férfiak a beomló vizet mérték; az evezősök és a kormányos vért tájtékoztak. Három óráig tartott a borzasztó helyzet, mikor végre a somogyi partokhoz a nádasba jutottak, s innen Zamárdiba mentek, hol a plebánusnál találtak vendégszerető hajlékot. Ezalatt Füreden nagy izgatottság uralkodott. Látták, hogy a csolnakot a vihar elragadta. Egy vitorlás hajón többen segítségül mentek, de e hajót is elragadta a vihar s kivetette a tihanyi partra. Azután a „Kisfaludy” gőzhajó indult el a két hajó keresésére, de a szétbén és magas hullámhegyek közt nem látott semmit. A furdó igazgatósága több felé táviratozott, de sehonnan sem jött hír. Végre reggel Siófokról megjött az örömdetes hír, hogy a hajótörést megmenekültek s ők maguk is megérkeztek a gőzhajóval délben a közönség őszinte üdvözlétei közt.

— **Veszélyben forognak** a máramarosmegyei sugatagi sóaknák. Több év előtt két akna munkálásával felfagytak, mert a betörő víz nem voltak képesek kiszivattyúzni. Most pedig, mint az „Életképek”-ben olvassuk, a tavaszi hó-olvadás s a nyári záporok a mély völgyben fekvő üregekre törtek, s az egész község őszinte várhatja egy közel katasztrófa bekövetkeztét.

— **Plagium.** Dr. Laurentius lipsei orvos egyik népszerű művét Ernzt Lajos budapesti orvos „Die Selbsthilfe” cím alatt egyszerűen kinyomatta s oda bigyesztette saját nevét. A könyv kelenő volt s már 11 kiadást ért, mikor Laurentius rájött a plagiumra, s dr. Emmer Kornél budapesti ügyvédhez fordult, hogy e szellemi lopás miatt törvényszerű lépéseket tegyen. A budapesti fenytő törvényszék e hó első napján magát ezen ügyben illetkesnek mondotta ki, s a plagiatum összes meglevő példányainak lefoglalását az alszerzőnél, kiadónál s minden fővárosi könyvtárban elrendelte, s ezt a fővárosi rendőrség már foganatba is vette. A végtárgyalás legközelebb tartatik meg.

— **Megmérgezte magát** Aradon Hoffmann József fiatal kereskedő. Atyja házában, ebéd után hajította végre gyászos elhatározását, melyre anyagi zavarok ragadták. Higanyoldatot vett be s rögtön hívott orvosi segélyt sem menthette meg. A bűntudat zsebében atyjához és testvéreihez intézett levelet találtak, melyben ezektől és barátjaitól érzékeny búcsút vesz.

— **Hirtelen halál a vasuton.** Nyilvay Béla, aradi m. kir. pénzügyi irodatiszt Aradról nejével együtt a fővárosba utazott, de Monor és Pilis közt a vaspályán hirtelen meghalt. Holttestét a pesti pályaudvarból boncolás végett kórházba szállították.

— **Székács és Dorottya főherczegasszonyról** a „Föv. Lapok” következőket beszéli el: József nádor neje a nemesszöv Dorottya főherczegasszony, ki protestáns nő volt, sok figyelemben részesítette a szónoklatairól híres Székácsot, s vele tervezte, hogy Budavárban evangélikus templomot állítsanak. Az akkori időkben azonban sok ellensége támadt a tervnek, hogy a nádor székhelyén protestáns templom legyen. Magát a nádort is megnyerték, hogy e terv ellen működjék. A nádor felvilágosult ember lévén, nyíltan semmit sem tett az ellen, de a kellemetlen-ségek elhárítása végett szép szerével akarta elhasználni a dolgot. A főherczeg több házat kismélt már templomnak, de mikor meg akarták venni, a kismélt ház mindig el volt adva, s a tulajdonos

sem akart megválni tőle. Ezt elpanaszolta egyszer Dorottya főherczegnő Székácsnak: „Én sejttem az okot, — felelte Székács, — ne mondja meg Fenséged ezután még a férjének se, hogy melyik házra alkuszunk s akkor meg is fogjuk azt venni.” Ettől fogva teljes titokban tartották a dolgot, s egy nap a főherczegasszony azzal lepte meg a nádort, hogy „No most már van házuk a várban templomnak; tegnap fizettük ki az árát.” A nádor meg volt lepetve, s mosolyogva ismerte el magában, hogy így aztán már ő sem változtathat a dolgon, ha az egészét háta mögött tették, s nemsokára Budavárban fölépült az evangélikus temploma ott, a hol ma is áll.

— **A harcztér** délkeleti részén, a Timok vize mentében a török hadsereg megkezdte végre a támadást, s nagy erővel nyomul be Szerbiába. Ennek következtében — mint Belgrádban tudtunk adta a szerb kormány — a szerb csapatok megállapított haditerv szerint visszavonultak. A török hadak Knjazevác (Gurgusovác) városának nyomulnak, s ennek erőit heves esata után elfoglalták. Aug. 3-án e város alatt állt Ahmed Ejub pasa s egyesült Szulejman pasa hadosztályával. A szerbekből a Timok vize választotta el őket. A keleti határon Izvor és Zajecár körül esata volt, kezdetben a szerbek szerencsésével, de aztán Ozman pasa nagy vereséggel verte vissza őket Zajecárhoz, melyet ostromolni kezdett, s egy aug. 2-iki hír szerint be is vett. A döntő ütközet valószínűleg Knjazevácnál lesz, hol Csernajeffer serege áll a török ellen. — A harcztér többi részén az Ibrani és Drinánál a szerb seregeket lenyűgözve tartják a törökök, s csak apró csatározások fordulnak elő. Szerencsétlenek voltak azonban a török fegyverek Hercegovinában, a montenegróiak ellenében. Mukhtar pasa Nevesinje körül megverte Nikitza seregét, és visszaszorította őket a montenegrói határ felé, de itt Vrbica mellett a montenegróiak újra összegyűlkezve, Mukhtar pasát megverték. Több előkelő török tiszt elesett, maga Mukhtar megsebesült, s Bilek várába vonult, melyet a montenegróiak ostromolnak. A szerbek a győzelem miatt feltékenyen tekintenek a montenegróiakra, s attól tartanak, hogy a kivívott eredmények közt hirtelen békét köt, és eszerben hagyja a szerb szövetségseket. A szerbek is nagyon emlegetik a békét s Riszties miniszter a táborba, Paracsinba utazott a fejedelemlhez, hogy adandó alkalommal rögtön késszen legyen a békeföltétellel. Oroszország pedig azon működik a hatalmaknál, hogy fegyverszünetre bírják a törököket, mielőtt ezek jól helybe hagyhatnák a szerbeket.

— **Belgrádból** a közelebb ott időzött Kállay Béni képviselő többi közt következőket irta a „Kelet Népe”-nek: Mindenesetre jellemző arra nézve, hogy mennyire várnak most segélyt kívülről a szerbek, hogy valahányszor egy gőzös érkezik Belgrádra, a parton álló rendőrbiztos mindig megkérdezi a hajókapitánytól, vajjon érkeztek-e orvosok? A felelet a legtöbb esetben tagadó. Az orosz lapokban kürtölt roppant synpathiának mindaddig nem sok hasznát látták a szerbek. Az orosz tiszték csak csekély számmal találhatók a szerb seregben, s eddig leg-alább különös eredményeket nem tudnak felmutatni. Pénz és egyéb ajándékok természetben a sebesültek számára szinte nem a kívánt mennyiségben folynak Oroszországból.

— **Klapkával** hosszabban beszélt Konstantinápolyban a „D. Ztg.” tudósítója. Klapka határozottan kijelenté előtte, hogy mindig a szabadság híve volt, s utálta a zsarnokságot. De a szerbeket gyű-

löli, mert hazájának érdekeit pedig nem tévesztheti szem elől. Egy előkelő török férfinak Klapka ugyanazon forrás szerint kinyilatkoztatta, hogy azért jött Konstantinápolyba, hogy barátait meglátogassa. De eddig még teljesen szabad és független ember. Klapka a múlt héten elutasztott a török táborba, a török csapatok felállításának megkezdésére.

— **Magyar pasa.** A Vrbicánál elfogott Ozman pasa a kőbányai tégláégoztó nemrég elhunyt igazgatójának: Wolf Bernátnak a fivére. A szabadságharcban Bem alatt küzdött, honvéd-főhadnagy lett s „Farkas”-ra magyarította nevét. Majd kimene-kült, muzulmán lett, sok nyelvet beszélvén, a konstantinápolyi katona-iskola tanárává nevezetett ki, tanította a szultán fiait is, a krími háborúban bey rangot nyert, s a török, angol és francia hadak levelezéseit vitte, míg végre pasává lett. Egy év előtt még irt levelet kőbányai fivérének, jelentve, hogy nöl volt egy fiatal török leányt.

— **A török és szerb katonákról** senki sem mondja, hogy valami nyalka legyenek. A csapatok majdnem folytonosan szabad ég alatt táboroznak; az eső és sár teljesen tönkre teszi az egyenruhát s lábbelit. Ehhez járul még az, hogy a harcztér, a hegyek megmászása s az utszéli tövisok ugy össze-tépi a ruházatot, hogy különösen a nadrág rongyokból áll. A csekély ruhakészlet miatt a katonák csak egy részét lehet ny egyenruhával ellátni.

— **A keletindiai muzulmánok** az „Ittihad” szerint azon hirre, hogy Szerbia háborút kezdett az islam ellen, táviratilag 60,000 önkényes kiállításra ajánlkoztak Konstantinápolyban. Azt a feleletet kapták, hogy Törökországnak most nem ember kell, hanem pénz. Ennélfogva nagy gyűjtést indítottak meg Indiában, s minden ottani muzulmán fejenként egy fél font sterlinggel adózik.

— **Natalia fejedelemné** Milán kívánatára még a döntő esata előtt el fogja hagyni Belgrádot s vagy Ausztriába vagy Oroszországba fog menni. A fejedelemné különben beteg.

— **Bronzérmekek szerb hőstettekért.** A szerb háborúból ugyan nem ismerünk még hőstetteket, de mivel azok kitüntetésére van érdemrend, Milán fejedelem tehát osztogatja. 1865-ben volt épen 50 éve annak, hogy Obrenovics Milos, előbb-disznókereskedő s aztán rolnick-i község-előljáró, kibontotta a takov-i templomnál a szabadság lobogóját. Fia, Mihály 1865-ben 50 éves jubileumát ünnepelte ez eseménynek, mely Oroszország segítségére nélkül, épen mint most, igen szomorú véget ért volna, s egy érmet alapított, mely az azon korszakból még élő — természetesen igen csekély számú — veteránoknak adott. Ez érdemmel ruháztatnak fel most Csernajeffer, Ismailoff és Becker oroszok, mert kitüntették magukat Babina-Glava-nál!

— **A szláv egyletek Oroszországban** felhívásokkal tüzelik a közönséget a harcztér faj és hit-rokonok javára való önkényes adakozásokra. Ezt teszik az összes orosz lapok is. Egyes adományok nem ritkán 300—700 rubelből állanak.

Halálozások.

Elhunytak a közelebbi napokban: *Garay Imre*, a fővárosi kereskedelmi körökben közbecsülésben élt férfi, s a „Haas Fulop és fia” czég helybeli üzletének vezetője, 63 éves korában. — *Boldini Robert*, volt nyomdatulajdonos, hosszas betegeskedés után 46 éves korában az orsz. téblýdában. — *Sáros-pataki Pataky Miklos*, erdélyi földbirtokos, Mező-Madarason 55 éves korában.

Külföldről *Santa Anna*, Mexikó egykori híres diktatorának halálát jelentik. Valódi neve Antonio Lopez de Santana. Vitéz volt, eszes és könnyelmű. Bátor katona s könnyed kalandor. Volt diktator, ismételtlen köztársasági elnök, államfogy, szökevény, Miksának híve, Juareznek ellenfele, majd foglya, a minek daczára visszavonulhatott New-Yorkba nyugalmába. Ő irta alá azon szerződést, a mely szerint Kalifornia a Szabad Státusoknak engedtetett át Mexikó által. Élete folyamának hü leírása mesekönyvként tűnik fel.

Szerkesztői mondanivaló.

— **„A remete”** című beszély német fordításai gyakorlatnak megjárja, de nem közölhető. Hanem az orthographiára az „első éves bölcsész”-eknek már nagyon kell vigyáznia!

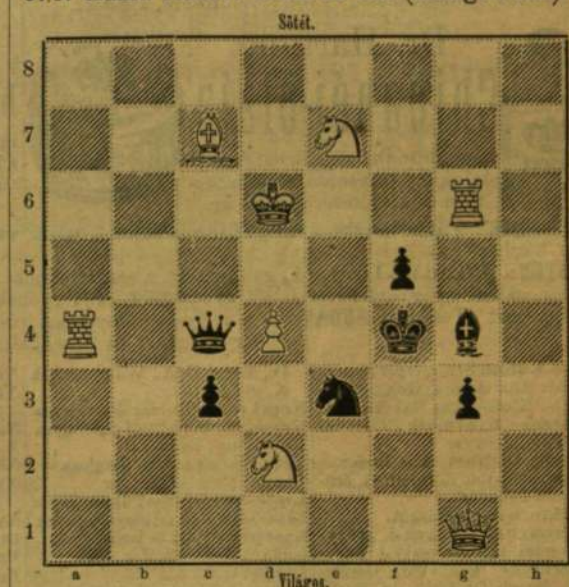
— **E. M.** Kérdésére azt válaszoljuk, hogy „Strogoff Mihály utazása” még eddig sehol és semmennyi-ért sem kapható meg egészen. Egy francia folyóirat jelenik meg részenként s lapunk e folyóirat közleményeit nyomon követi. Befejtése után önállóság is meg fog jelenni magyarul is.

— **„A kedvesemhez”** című vers még nem igen biztató. Rim, rhythmus, numerus és egyéb ily alakadabrákkal kell még előbb bensőbb ismeretségre lépni s majd aztán, — ugy egy pár év múlva — kellemesebb viszontalálkozásra lehet szerencsénk.

— **„Az idegen”** című beszély elvitáztatlanul gondosan és figyelemmel van dolgozva, de valamivel több gyakorlat után észre fogja venni, hogy mind a cselekvény, mind a jellemzés több egyszerűséget és természetességet igényel. A kültői hatás titka nagyrészt e két alaptulajdonban gyökerezik, mert ezek nélkül nincs igazság és élethűség.

SAKKJÁTÉK.

870. számú feladv. Crum J.-től. (Glasgowban).

Világos indul s a harmadik lépésre mattot mond.

865-dik számú feladv. megfejtése.

(Hartmann J.-től Miskolcon).

Világos. 1. Vb6—b5 2. Hb1—c3 3. Hc6—d4 4. Fh6—g7 mat.

Sötét. 1. Be5—b5 (a) 2. Ke4—f5 3. Kf5—e5 4. Kf5—e5.

Helyesen fejtették meg: VESZPRÉMBEN: Fulop J. és Kovács. GELSÉN: Glesinger Zsigm. SÁROSPATAKON: Gérecz K. DEBRECZENBEN: Zagya I. SZIGETKÉSEN: Mayer K. BUDAPESTEN: F. H. és K. J. A PESTI sakk-kör.

Felelős szerkesztő: **Nagy Miklós.** (L. Egyetem-tér 2. sz.)

Tartalom.

Székács József (arckép). — Székács József epigrammáiból. — Foemina, foemina; punctum !! — A szerb-török háború (négy képpel). — Stro-goff Mihály utazása (képpel). — Egyveleg. — Melléklet: V. Murad utódjáról. — Világító átlatok. — Kelet-európai szláv és török hírlapok. — A hétértől (arckép). — Irodalom és művészet. — Közintézetek, egyletek. — Mi újság? — Halálo-zások. — Szerkesztői mondanivaló. — Heti-naptár.

HETI-NAPTÁR.

Könap és hetinap	Katolikus és protestáns naptár	Örög-orosz naptár	Izraeliták naptára	Nap	Hold
				köl nyug.	köl nyug.
6. Vasár.	1. Jéz. szüvált.	18 Jéz. szüvált.	25 (9) Anna	16	6. p. ó p. ó p. ó p.
7. Hétfő.	Donát, Kajetán.	Kajetán	26 Hermel	17	4 46 7 25 8 14 5 37
8. Kedd.	Czirjék, Jusztin	Czirjék	27 Pataleon	18 B. lámpael.	4 47 7 24 8 20 6 47
9. Szerd.	Róman, Áfra	Emód	28 Prochns	19	4 49 7 22 8 43 7 57
10. Csüt.	Lőrincz vértanú	Lőrincz	29 Kallinie	20	4 49 7 20 8 56 9 7
11. Pént.	Zenasszanna szüz	Tibore	30 Szilas	21 Kis fa-ünnep	4 50 7 20 9 12 10 21
12. Szom.	Klára szüz	Klára, Hila.	31 Eudóciemus	22 Sab. Balék	4 52 7 18 9 31 11 37
					4 53 7 16 9 55 este

Hold változásai. ● Ujhold 19-én 1 óra 42 perczkor déltán.

VASÁRNAPI ÚJSÁG.

TEREPTAN
és
TEREPRAJZTAN

90 mintalap, 1 tábla és 67 a szövegbe nyomott ábrával.

A magyar kir. honvédelmi miniszter ő nagyméltósága által a honvédségi
Ludovika akadémia számára elfogadott tankönyv.

Kiadó tekintettel a tanodai valamint a magántanulmányozási czélokra.

Irtta

ZSOLDOS FERENCZ

m. k. honvédszázados és szaktanár a Ludovika-akadémián.

A mű ára füzeve mintalap-füzettel együtt 4 forint o. é.

Lovagló-eszközök
Angol nyergek dísznőbőrből, 15 frttól kezdve 4 frtig.
Köngy, fin. és pony-nyergek.
Angol kanyarok, egy szálal 2 frt 65 kről 3 frt 50 krig, kettő szálal 5 frttól 10 frtig.
Könyvtáraszék párja 2 frt 50 kr. egész 3 frt 50 kr.

Ugró szék 3 frt 40. — Plom terhelők és kő-terhelők 3 frt 20-30. Nyeregterhelők (száraztók) darabja 3-5 frtig. Nyerges-szék 1 frt 30-40. Feszítő-szék 1 frt 15-20. Nyerges-szék 1 frt 10-20. Trenzál 60 kről 1 frig. Állkapcs-láncok 75 kr. Lovagló-sarkantyúk, szabályszerek 90 kr., felcsatolók 1 frt 100-2 frtig, felcsatoló 1 frt 100, szálal-géppel 2 frt. Lovagló-szerek minden nemű 50 kről 15 frtig, hajtó-szerek 50 kről 12 frtig, nagyrészt-ostorok 3 frt 15-20 frtig, lómelekek 90 kről 5 frtig. — A sport harátja, 6 szar-érték különös figyelembe ajánljuk az újonnan készült.

angol nyerges önműködő terhelő gépezettel, mely oly leleményes módon van a nyergre alkalmazva, hogy nem csak a nyergest magát eddig el nem ért módon könnyű, hanem a nyerges alva lovaglás közben is le-
tehetően teszi a terhelő megmozdítását, mely rendszeren engedni szokott. Ily újítás nyerges 25 frttól kezdve 60 frtig kaphatók.

Uj petroleum világító-lámpa, óráz-óráccal, mely a legrégibb székben sem előzői földelés esetében pedig magától alszik el, a szénfogva mint igen tökéletes és kímélő lámpa ajánlatos, darabja 3 frt 20.

KERTÉSZ ÉS EISERT Budapest
Bertóty-utca 2.
Iráskelt megbeszélés gyorsan teljesítetnek. Árjegyzék bérmentre.

12
évi siker minden
kétség fölé helyezé. miszerint
Thedo tanár

SZAKÁLL-HAGYMÁJA
a legújabb és legbiztosabb szer, a szép szakállakhoz való elválasztó.
Szakállaknak, a legmagasabb állású férfiak közt is, szép szakállakat csupán ezen szernek köszönhetik.
Ezen szer a szakáll növekedését hirtelen gyorsasággal elősegíti úgy hogy 16 éves fiatal emberek is, a legrövidebb idő alatt teljes és erős szakállt nyertek általa, a melyet a bizonyítványok ezrei bizonyítanak.
Mintán számos semmirevaló hamisítás ugyanazon név alatt áruba bocsátatik, jó lesz arra figyelni, hogy minden csomag a feltalálónak itten lenyomott pecsétjével legyen ellátva. Ár egy csomagnak 2 ft. 10 kr., postai küldéssel 10 kr. többlet.

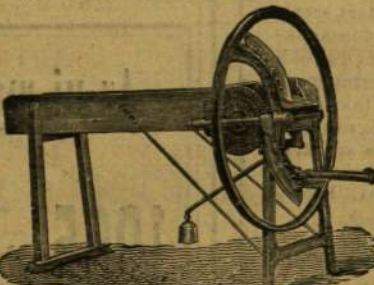
Schwarzbach, 1875. febr. 25.
Fülszt József, gyógyszerész urnak, Prágában.
Száraz közhírtetést a szakáll-hagymáról: az igen hatásosnak bizonyult be, és én mindenkinek a legjobban ajánlom.
Hirt Károly J., a k. építési vállalkozó.
Valódi minőségben kapható: Budapestben Török József gyógyszerésznél, király-utca 4. sz. Pozsonyban: Pinstory Bódog gyógyszerésznél, Mihálykapunál.

ROBEY és TÁRSAI
Budapest
Millioi út 1. szám

ajánlják kitűnő

konkolyválasztó,
szóró- és szelelő-rostáikat,
2 lovas sorvető-gépeket,
szórva vető-gépeket,
szecska- és répavágókat,
és minden más, a gazdasági gép-szakmába vágó eszközöket, melyekből nagy készletet tartanak.

278

Robey és társai.
Pesten
a József-utca elején, az úgy nevezett mágna-szertályban fekvő 9-dik számú földszinten

h á z
szabad kézből eladó. Közbenjárók kizárva. Bővebb értesítésért helyben, vagy D. A. Ordódy ügyvéd úrnál, mészáros-utca, 8. szám.
2185

Sorsjegy-ügynökök!
Egy régi, legjobban álló bankház mindazon helyekre, hol még nincsen, vagy pedig nem kellőképpen képviselve, szorgalmas és szilárd egyéneket keres sorsjegyek és állampapírok havonkénti részletfizetések melletti eladására. — A feltételek épígy az ügynökök, mint a közönség részére is igen előnyösek. — Megfelelő szorgalom mellett az ügynökség az illető ügynöknek tekintélyes jövedelmet biztosít. — Ajánlatok magyar vagy német nyelven az előbbi állás megemlésevel
2191
Kramer B. bankházhoz intézendők
Prágában.

A FRANKLIN-TÁRSULAT
magyar irodalmi intézet kiadásában (Budapest, egyetem-utca 4-ik szám) megjelent és minden könyvtárban kapható:

A kandalló mellett.
Beszély- és rajzgyűjtemény.
Irtá
H A J N A L K A.
Tartalom: Egy igaz történet — A nagymama — Margit levelei — Részvéde — Hiven a sírig — Egy este a hegyek közt — A ki az ideálját keresi — A kórhásmester szeretett — Két csattanás — A míg a férj a klubban van — Virág Pista csókja.
Ára füzve 1 frt 50 kr.

Vényminta-tár
a magyar gyógyszerkönyvhez.
Pharmakologiai alapon
összeállította
Dr. SZEREMLEY MIHÁLY.
Ára vászonba kötve 2 frt 60 kr.

A FRANKLIN-TÁRSULAT
magyar irodalmi intézet kiadásában Budapestben (egyetem-utca 4-ik szám) megjelent és minden könyvtárban kapható:

UJABB KÖLTEMÉNYEK.
Irtá
VAJDA JÁNOS.
Ára füzve 1 frt 30 kr.

Költészetünk a legújabb termékeiről a napi sajtó átalában a legnagyobb elismeréssel szólott, s egyebek közt a „Pesti Napló“ f. évi július 13-ki esti lapjában kifejezést adott azon, az irodalmi körökben általános nézetnek, mely szerint Vajda János a legújabb kötetét tulajdonképpen még eddigi műveit is, és a költő merész pályá-utján figyelemre méltó haladást jelez.

„Az a világ — ugymond — melyben ő mozog, az a nyelv melyen ő ír, teljesen különbözik mindattól, a mit előtte költészetünk produkált, — de teljesen egyenrangú ezekkel. Vajda költészete haladás, fokozat, kiegészítés.”

„Vajda János csapongó heves fantáziája, korlátlan szenvedélye egészen magyar; elmékedése, látköre, színvonala teljesen világirodalmi. Ez a kettő nem képez ellentétet benne, hanem inkább egymásba olvad. Ebben áll sajátja, eredetisége.”

„A végítélet álma legerősebb nyilvánulása Vajda János forró phantáziájának. Ehhez hasonló képet nem bír költészetünk. Szakgatottságiban, rohamosságában, sötétségében van valami zord nagyság” stb.

Izlés és takarékoság!
A legdiszesebb divatlap
BUDAPESTI BAZÁR
megjelen a Franklin-Társulat kiadásában.

Divatrészében a „BUDAPESTI BAZÁR“ ad minden számban mindennemű, a divat és női munka körébe eső illusztrációkat, szabási- és divattudósítást. Felváltva egyik számban nagy szabási- és divattudósítást, a másikban eredeti természetes szabásmintákat papírból kivágva. Gyönyörűen színezett divatképet — több alakban — minden számban. Minden, a divat, női munka és háztartás körébe vágó cikkek végett megrendelési közbenjárókat házba a szerkesztőség, hová a megrendelési levelek utasítandók (Budapest szerviták háza III. emelet). Kedves előfizetőink a lapunkban foglalt számtalan előnyömből a szerkesztőséghez intézett megkeresésre: teljesen kivágtatott szabásmintát kaphatnak.

Szépirodalmi részében a „BUDAPESTI BAZÁR“ minden számban ad eredeti és fordított beszédeket, költeményeket ismert nevéi írók tollából. Érdekes mulató és tanulságos tárcákkal: a fővárosi élet szemléjét sat. A lap borítékján hírszékében minden érdekesebb mozzanatot a társas-élet irodalom és művészet köréből. T. olvasónkainknek tért nyitunk hasznos és tréfás kérdésekre és feleletekre. A „Kis gazdaszony“ rovat megfelel czímének. Szerkesztői levelezés, a divat körébe vágó hirdetések sat.

Király János, felelős szerkesztő.
Komócsy József, főszerkesztő.

Előfizetési ára:
Félévre 5 frt.
Negyedévre 2 frt 50 kr.

Az előfizetési pénzek a „BUDAPESTI BAZÁR“ kiadóhivatalához küldendők (Franklin-Társulat, Budapest, egyetem-utca 4. szám.)
Videki előfizetők legelőszörben postautalványgyal eszelhetők.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJONSÁGOK együtt: egész évre . . . 12 frt félévre 6 *
Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre . . . 8 frt félévre 4 *
Csupán a POLITIKAI UJONSÁGOK: egész évre . . . 6 ft félévre 3 *

33. szám. — 1876. Budapest, augusztus 13. XXIII. évfolyam.

BRYANT VILMOS.

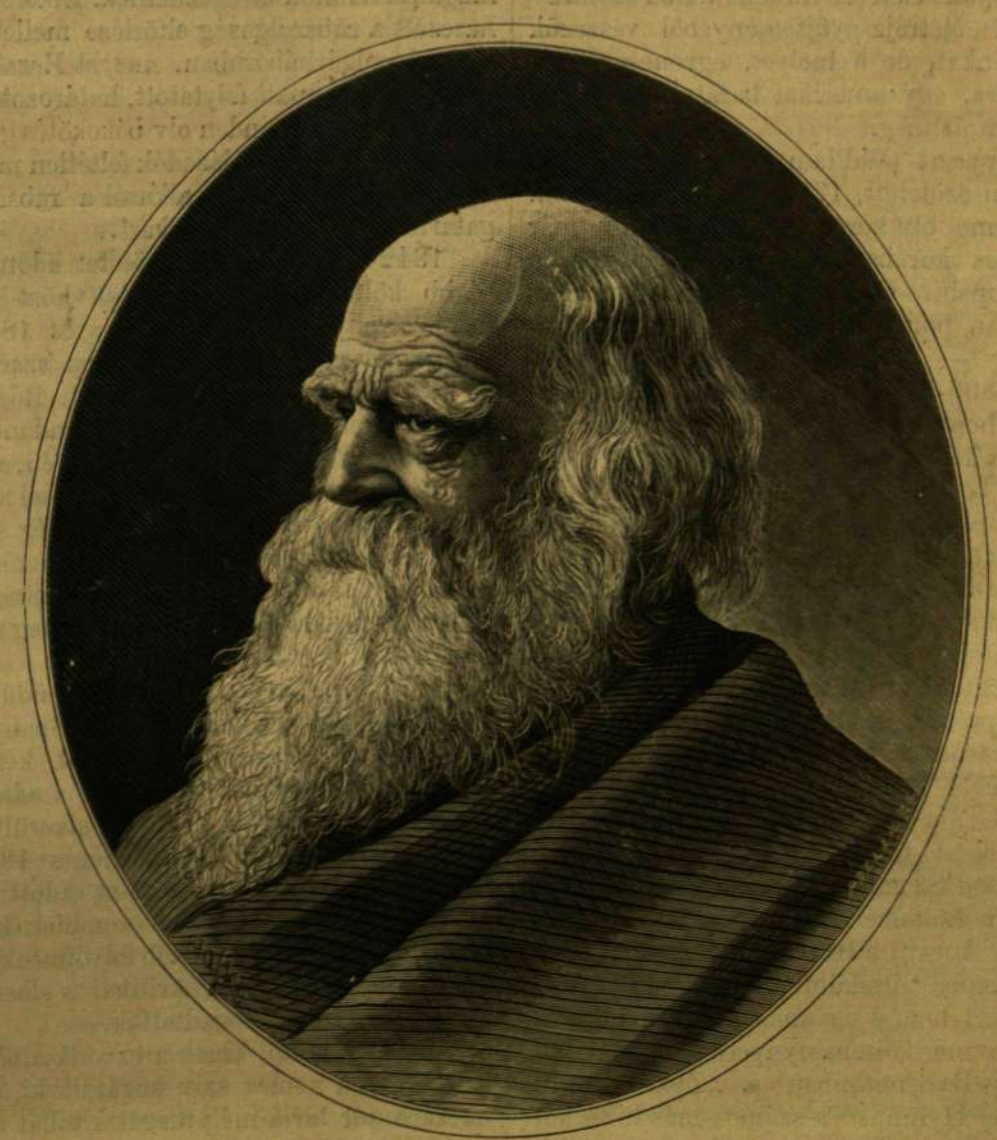
MINDEN irodalom kettős talajban gyökerezik: egyik a nyelv, másik a nemzeti élet. Ugyanazon szellemek más-kép fejlődnek egy más nyelv közegével, s pl. Homér vagy Horác a Shakespeare vagy Göthe nyelvén másképp irt volna. És ugyanazon nyelven beszélő irodalmak fejlődésében is különbség van, más meg más nemzeti élet s viszonyok mellett. Ez utóbbira példa az, hogy az angol nyelvnek, és pedig tökéletesen ugyanazon angol nyelvnek minden eltérés nélkül, két, egymással sok tekintetben különböző irodalma fejlődött: az európai brit és az amerikai.

Két százada, hogy Észak-Amerika angol kivándorlók által folytonosan népesül, kik ott új hazát keresnek. Egy százada, hogy az Egyesült-Államok függetlensége, angol fegyverrel angol fegyver ellen, ki van viva, s egy új nemzeti élet kezd, élet-erősen, hatalmasan, bámulatos gyorsasággal fejlődni. Mint a tenyészet csodálatos gyorsasága megdöbbeníti az európai, ki törpe cserjékhez s vékony fűvekhez van szokva, úgy a nemzeti élet gyors fejlődése is ámulatba ejt. Százazerektől lakott városok állanak ott, a hol egy-két évtizeddel előbb még pusztaság volt. S alig kiirtott őserdők helyén, mint varázsütésre, paloták, gyárak, utcázorok emelkednek. Ily hatalmasan dolgozik a nemzeti élet a szellemi téren is; Franklin a villámhárítót, Morse a villanytávíró egyik kiváló nemét Amerikában találta fel; s ezek csak egyes példák. De nagy és általános jelenség, hogy Amerikában az amerikai nemzeti szellem oly irodalmat teremtett, mely csaknem versenyez már is a századok óta fejlődő s virágzó angol (brit) irodalommal. Történetírás, természeti és társadalmi tudományok, szónoklat és költészet egyaránt virágoznak az angol irodalom e fiatalabbik testvérében, az amerikaiában. Oly neveket, mint Washington Irving a történet- és regényíró, Cooper a regényíró, Prescott, Bancroft, Motley történetírók, Channing a szónok és bölcész, vagy a költők közül Longfellow, Poe Edgar, Bryant (Cullen) Vilmos: elég megnevezni.

Longfellow arcképét és életrajzát,

költészete rövid jellemzésével csak nem rég mutattuk be olvasóinknak. Bryantot bemutatni, most annál időszerűbbnek tartjuk, mert az ősz költő némi összeköttetésbe hozott a századosünnepvel. Midőn ugyanis két évvel ezelőtt, 1874. november 3-án 80-ik évét betöltötte, tisztelői, a mellett, hogy e napot az ország minden részéből üdvözlőtek, bizottsággá alakulva elhatározták egy tartósabb, értékesebb s jelképes becsü emlékek is megtisztelni — mivel pedig az oly hirtelen el nem készült, úgy végezték, hogy azt majd a százados

ünnep alkalmával, ugyszólván az egész Amerika, sőt a félvilág szeme előtt nyújtják át a költőnek. S a nyolczvan éves agg épségben, erőben érte meg e nagy, dicső napot is. Megjelent a százados ünnepen, júl. 4-én, Philadelphában ő is; s ez alkalommal tisztelgések és lelkes üdvözlések tárgyá lón, és átnyújtott neki az emlé: egy nagyszerű, mind értékére, mind műbeisére nézve kiváló billikom, vagy inkább váza, ezüst ötvös mű, dús aranyozással. Ritka szép mű, köröskörül sikerült jelképes metszetekkel, melyek az ősz költőnek

BRYANT VILMOS.